

OROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 31. marca 1879.

Číslo 3.

Pastieri.

Hej, pastieri! či znáte, čo v tom vázi:
keď vaša vatra v dým sa temný hali,
a valot čierny — sfa oká reťazy —
za vlnotom sa mračným nad vás valí;
vo výšinách priam oblak sa rozvine,
a letního kus zaberie vám neba
i s hviezdami, dľa nichž riadite seba:
že v pochybe ste, jak noc beží, hyne;
ozaj viete-li, čo sa zachmúрила
tá vatra — vznatá na kosodrevine.
kosodrevine, dávno čo odžila,
jak holé kosti leží po hrobline, —
znáte-li, prečo? prečo tie kúdoly?
prečo vám tváre neožiarí ona,
že stojíte, sťaby ste stieny boli,
v jakých len smrť čo dielo svoje koná — —
viete-li teda? . . .

„Vieme, a sme znali: —
do nášho ohňa slzy popadaly,
tie slzy šumné z hviezdnych noci oči;
slzy, ktoré sú — to tá jasná rosa,
ňouž vše sa myje sestier noha bosá, —
čo zrána blýska v haširnej úboči
a vánkom z listov javorových spadá; —
tá čo kornutám i beličkám našim
tak pašu sladí, steklým cukrom sťaby —
že keď sa pasú, už i pijú razom,
a my jich potom darmo dolu plaším
— než príjde dojit — na krištálne žlaby,
meridajúc si ženú zpät k úplazom,
však honelník náš bystrý hneď to zbadá
a zavrátí jich na prte k salašu . . .
Tam v tom máš prostú vysvetlivku našu:
hej, mnoho rosy — ohňa nášmu vada,
či nie tak?“

„Oj nie! uverte mi, že nie!
Očividomé vaše poblúdenie.
Ste na omyle; čo sa i mne stane.

keď len z povrchu pričím počínanie
pozorujem a — nesiahnem do spodu
až ku samému jadru, ku pôvodu.
Ja teda vám sám odkryjem príčinu:
prečo sa dymy z vašej vetry vlnú,
prečo nie čistý plam jej jak ten zory —

„Hej! povedz! — ale rečou našskej stvory!
— A si pastierom tiež? Kde tvoje stadá?
Tá duša našskej duši verí rada!
Tak často sbehnú vše na naše pleso
sa tí a takí — v rukách čiernu knihu —
tu boli a — už štítom v okamihu —
jakoby čosi zlého tam vetrili —
i zdá sa: sú to, trinásť skončili
čo školu, prejdúc čertové koleso —
a keď z nás jeden pasie, kde štít strmý:
tu z čista-jasna leják, blýska, hrmí — —
Pred tvárou, radou ož čiernokňažníka
naša sa duša tuho uzamyká!“

Hoj, nemajte strach! Ja prešiel tiež školy:
a aj krem školských stolíc v chvatnom stihu
prebral, prehrnul nejednu som knihu.
Hoj — keď mi sijdú na um — jaké boly
to roky! čo som vďačne trávil v škole:
do trudnej na dno zapadáť nevole.
Bo škola moja: učila ma hnušif
si všetko to, čo viastne bolo mojím;
svádzala tluňiť a nútíla dusif
cit, plameň: nimiž vznatý tu hľa stojím.
Bo táto škola — školou bola síce.
lež k tomu: znečiť materinské lice,
povrhnuť otcem, zanevref na bratov,
a nedbať, diabol aby sestry zchvatol —
tak hľa učila: aby odučila! . . .
Neodučila, ale poučila!
Bo aj krem školských stolíc v chvatnom stihu
prebral, prehrnul nejednu ja knihu:

a v tom mi do rúk aj kniha Detvana —
i bola duša moja ratovaná!
Lebo tá škola — — lež dost o tej škole!
skrz ňu upadám až na dno nevole . . .
Lež predsa! ajhľa vy ste v pravde boli:
ja v skutku vyšiel z čertovej som školy;
hoj, ale mňa jej nesvrhlo koleso!
nuž dovoľte k vám, kde vrchy a pleso — —
hoj, nie ja démon! čiernokňažník tiež nie!
ale ja po tých vrchoch ľahkobežne —
doúčam sa — čo nedali — po holi . . .
. . . Jak? teraz aby ste vy žiakmi boli;
len prvej pri tom stál som nabídnutý,
a hľa sám sebou bol som pretrhnutý. —
Nuž verte mi, bárs aj nepasiem staďá
som z vášho domu, od našinských prahov!
Srdece a duša ešte vzletná, mladá,
tým mravom a tou piesňou večne drahou
sa Kochajú, čo vaše prosté city;
čo dušou vašou, i mojou sa chytí
táta myšlienka, jako chlp plameňa — —
Nebojte sa! že na mne nie haliena,
nebojte sa, že belások nenosím,
že neoriem, že nesejsem, nekosím,
nebojte sa! Ja predsa synom ľudu,
a druhovi len — druzi veriť budú!

„Veríme! prav, lež rečou našskej stvory!
a dovol kuknúť tu i tu, či zori? . . .“

Či zori — kuknúť spešným okom stranou?
Svobodne. Hoďtež zrak svoj ponad hory, —
a nech sa vráti s nádejou kochanou.
Bársby doniesol svit zlatý raz zory
tej opravdivej! čo po dlhom snení
je ešte — istou nocou v porodení!
Či je to tá už? . . . Ó, keby tá bola!
tu letel bych ta po kvety do poľa,
bych s kytkou . . . pletka! . . . Na miesto práporu
oj silou obra tú bych zdvihol horu
a tak šiel vŕtať — prvú našu zoru! . . .
Hľa slovom z vašich úst jak ponadehnutý!
Lež teraz vami som bol pretrhnutý.
Nuž kuknite si vše ta ponad horu,
len nezpomnite meškajúcu zoru . . .

Ver neni rosa, čo blesk vetry tlumí,
nie vlaha sviežej vymoklá z haluzy,
nie! to mi verte, verte dobrí druzi.
Hoj, zvláštny to zjav, tajné ohňa dумы: —
nejasá vatra, pod popol sa kryje,
abo sa v dýmy, jako vaša vije, —
ach, netrbloce, nesvieti, neplaje, —
hach! bo sa zlobí, mračí, práska, kľaje . . .
Mračí sa: nemá byť prečo byť jasavou,
bo vy tisíc liet — s poníženou hlavou!
z chalupy výjduc, už v hrsti klobúky —
a tak piesnivě odnášate muky . . .

Zlobí sa: nemá byť v radosti prečo,
bo vy i skutky ledačo — i rečou,
zaduť víchorne do dutín fujary,
hach ani k tomu nestačí vám pary,
vám pišťalôčka — defatská kľeveta —
na jakej handár, ach handár prepletá! . . .
A práska: hnevom — práska, staby bičom,
snáď byf by cheela vašim pohoničom,
aby vás pohla k činom lepšej slávy,
jako tu venčíť vaše môže hlavy;
asnáď to reč jej — z hnevivého citu:
keď už ju chcete, aby vám svietila,
tak ta ju dajte, víchru kde vetrilá —
ta vyneste ju k najvyššiemu štítu!
a nekrmte ju, čo zmyje nezjiedly —
lež sádzte celé smreky ta a jedly! . . .
A kľaje, — čujte hukot ten chumelu!
Či nerozoznať v tom reč hnevom chvelú!?
Vy tu mužovia! chlap do chlapa vy tu!?
a oviec hajno v ponočnom úkrytu
skrz ľutých vlkov sem-tam rozmetané,
čo nezlomí väz, kto zná kde zastane,
čo vlk nezehvátí, to ostatnie kto zná,
kam die sa — — ó, to bedlivost' je hrozná! . . .
Včera šakaly, čo cheely, urvaly;
a denne v krdel đas skalu zavali;
oj redne stado s bôfom i bez bôfu — —
či ozaj dačo soženiete dolu?
Ha! salaš kýsi lupič vám zapálil!
To horí blkom! dym ho nezahalil . . .
Nuž vy pastieri! chlap do chlapa vy tu!?
Vy súci s krdlom k závratnému štítu!?
Tam dolu príval zrachotil dolinou,
a zaberie ju i s vašou rodinou,
đas chytrý sopial vrchy brvny dvoma, —
a vyťahuje obeť? ba hroma!
A vy stojíte, váhate bez citu:
vy tu mužovia, chlap do chlapa vy tu!?
Ba čo! za chlapi! dolu z vrchov všetei!
ta všetkých zrebnú pod kúdel vás k peci! . . .

„Ba bystubohu! Čiernokňažník asi!
Nemukneš slova viac! Nuž sem za pasy!
A hneď sa dozvieš, že tu každý smelý!
Tak mrzké šibať do tváre nám strely! . . .
Hach! lapte! držte!“

Nonono! žart celý:
len chcel som vedieť, hlasom našskej stvory
či ozaj v stave srozumieť ste? A vy?
vy ste ma ajhľa razom srozumeli.
Odpustte, druzi! šianam vaše hlavy.

„No veď tak! brachu. Ale svit už zory . . .
Nuž ty, čo rečou našskej mluviš stvory,
poď s nami, s mužmi predsa, ku salašu: —
žitnicu pijúc — pestuj vatra našu!“

Hviezdoslav.

Orol selejský.

Historická povest.

(Pokračovanie.)

V.

Pohyby Grékov, ako zjavovali sa na všetky strany, nezostali ukrytými pred tureckými vladármi. Menovite ale turecký seraskier alebo minister vojenstva, Kuršid baša, ktorý so silnou armádou práve vtedy obtočil odbojného Ali Tebelen Veli Zade bašu v Janine, akonáhle dozvedel sa o hrozivých pohyboch gréckych junákov, všetko možné robil, aby mohol poslať výdatnú pomoc nevoľným, v ťažkom pomykove nachodiacim sa peloponézskym Turkom.

Ale ťažko mu prichodilo náhle uskutočniť tento úmysel. Veď odoslaním i len jednej časti svojho vojska oslabil by postavenie svoje oproti Ali bašovi, ktorého nijako neprichodilo mu vypustiť z tuhého obkolesenia. Jediný východ z tohto neblahého postavenia hľadal v dorozumení a smierení sa s Ali bašom. I pustil sa tedy do vyjednávania s ním. Ale proti všetkým domyslom stavaly sa mu veľké, takmer neprekonateľné prekážky v cestu.

Ali Tebelen Veli Zade, ktorý sa vlastnou vôľou vyhlásil za námestníka sultánovho, ktorý bol tak rečeno neobmedzeným pánom Rumelie a Albánie, ktorý ukrutnosťami svojimi bol postrachom týchto krajín, úfal, že povstaním Grékov poskytnutá mu vhodná príležitosť upevniť a pojiť moc svoju proti carihradskému padišahovi; na podmienky Kuršidove odpovedal drze a záporne. A o poddaní sa nechcel ničoho počuť, keď súčasne slubom seraskierovým nedával žiadnej viery.

V šiatre Kuršidovom odbývajú neprestajne vojanské porady. Tam shromaždení sú všetci pod ním veliaci vojevodcovia a uvažujú a radia sa: čo by jim robiť prichodilo?

Kuršidov seliktar (štítonos) navrhuje, aby za každú cenu poslaný bol značnejší oddiel a to bez odkladu peloponézskym Turkom na pomoc. „Týmto spôsobom jedine možno v zárodok udusiť celé grécke povstanie, ktoré jinače rozšíri sa a zmohutnie s pádom našich bratov peloponézskych, že potom ťažko ho bude zlomiť a pokoriť!“

„A oslabiť naše postavenie? a vydat sa nebezpečenstvu, že nás Ali baša prepadne a zničí celý ostatný tábor náš? Nie, to neide!“ odvetil jiný baša. „Kým nie sme s Ali bašom hotoví, ani pomýšľať na pomoc bratom našim stisnutým buričmi gréckymi. Ja ufám, že oni i sami v stave budú nie len obrániť sa, ale i zničiť tú grécku háved, alebo aspoň dotedy junácky brániť sa, kým Ali baša nebude v rukách našich. I tak nemožno, žeby sa na dlho držať mohol.“

„Súhlasím, že najprv s Ali bašom musíme sa porátať, ale som i za to, aby poslaná bola pomoc do Peloponesu. Porátať a usporiadať sa s Ali bašom možno ale len dvojou cestou: skorým a náhlym útokom na Janinu, alebo vyjednávaním s ním!“

„Boly zavedené už vyjednávania, a ako vám známo, nevedly ku žiadnemu výsledku. On nechce prijať žiadne podmienky!“

„Dobre! oslovme ho, aby on sám urobil podmienky, a tie prímime my za každú cenu!“

„A keď bude nemožnosť žiadať? Žiadať, čo sa ani so ctou, ani s rozumom a slušnosťou nesrovnáva? čo bude podobat sa. akoby padišahove vojská korily sa pred Ali bašom? či i vtedy?“

„I vtedy!“ rozhodne odvetuje predrečniviší baša.

„Nie, to je predsa primnoho, čo žiadaš. Nuž ja, plnomocník a zástupca padišahov, mám podrobiť sa podmienkam odbojníka? ja mám odobriť jeho buričské snahy a tým i jiným dodať cluti k podobným činom?“ opytuje sa seraskier.

„To som ja neriekol,“ odvetil pokonanie s Ali bašom odporúčajúci baša. „Slúbiť mu možno všetko, kto ale prinúti nás zadržat odbojníkovi urobené sluby?“

„Tak je! svätá pravda! múdre hovoríš!“ a podobné výrazy súhlasu ozvaly sa v slanej rade.

„Len ho dostať! potom už nastane čas jiných účtov s ním! potom nastane doba ťahať ho na zodpovednosť, pred ktorou ho

ani žiadne sluby neochrána! potom zachodíš s ním ako s odbojníkom!“

Prevažná väčšina slávnej vojanskej rady súhlasila s týmto návrhom. A konečne i seraskier vyslovil svoj súhlas s ňou.

Na tomtedy zostali. Ihneď vyslaný bol parlamentár do Janiny, kde Ali baša mal svoj hlavný stán.

Žiadosti Aliho neboly obsérne; žiadal potvrdenie ho námestníkom a vladárom v Albánii a Rumélii; spolu ale i to: aby až do zakončenia a udusenía gréckeho povstania zostať mohol v opevnenej Janine s celým svojim vojskom! Ako vidno, nedôveroval slubom.

Kuršid baša prijal tieto podmienky. A tak pojistený majúč chrbát pred Ali bašom, mohol už voľnejšie pohybovať sa proti Grékom.

Ale zase nové ťažkosti naskytly sa zámerom jeho.

Marko Bočar stál na strážii so svojimi junákmi.

Krsto, brat jeho, vrátil sa z Bulharska, ale o ceste svojej a jej výsledkoch i na viacnásobné naliehanie svojho brata Marka neriekol ani slova viac, nežli: „pravdu si mal, Marko, veru znáš lepšie ľudí ako ja!“ No za to tým ráznejšie naliehal na rozvinutie zástavy s jich strany. A v tomto ohlade žiadosť jeho bezodkladne naplnená bola.

Marko rozlúčiac sa so svojou ženou a dečrou, a nechajúč k jich ochrane mladého junáka Efrema, šiel, aby neuhaslou nenávisťou proti Turkom vedený roztrhal všetky turecké siete, ktorými chceli zatočiť gréckym, za slobodu povstávšim národom, aby ho uvrhli v predošlú ťažkú porobu. A zakročením Markovým stalo sa, že Kuršid baša nie len že nemohol priskočiť Turkom v Morei ku pomoci, ale v jeho samom tábore ustavične hrozila mu záhuba vzdor presile vojska, stojavšieho pod jeho veliteľstvom.

Strachu a bázne neznajúci Marko s ne-slýchanou, príkladu nemajúcou smelosťou napádal ho neprestajne; hneď uderil mu na vojsko od predu, hneď z boku, hneď od zadu, ustavične ho dráždil a nepokojil a svojimi klamlivými pohybami celkom unoval. A keď predral sa až do samého seraskierovho šiatra,

to strachom a báznou naplnil celé turecké mohutné vojsko.

„Marko ide!“ — „Marko je tu!“ to riecť a tureckí vojaci hladali skrýšu, aby sa ukryť mohli, alebo utekali ako zbabelé deti, keď nazdávajú sa, že jich honí mátoha.

Darmo Kuršid baša rozdelil vojsko svoje na viac oddielov, ktorým vyznačil rozličné cesty pohybovania tým cieľom, aby takýmto spôsobom obkolesil snádnejšie Marka Bočara s jeho čatou; keď mysleli, že ho už majú, že ho už držia, vyšmíknul sa jim a na to jich ešte poriadne vytkol. Ani nemal obyčaj čakať, kým ku nemu prídu, on sám zväčša šiel v ústrety tureckému vojsku. Na čele svojích chrabrych a junáckych Suliotov uderil pri Gracane na tritisíc tureckých šamidov, a poraziac jich prinútil jich k úteku. Pri Pleske medzitým shromaždila sa značná turecká čata, uderil i na tú, rozbil jej koniecko a rozohnal všetko, a to vtedy, keď ani nepomýšľali, žeby tak blízko byť mohol.

A keď junákom svojím chcel dopriať malého odpočinku, ustúpil s nimi do svojho, veľmi príhodne ležiaceho tábora, chráneného prirodzenými hradbami hôr a neprístupných lesov. Tento tábor mu odňať, to bola horúca túžba Kuršidova, ufal, že keď to podarí sa mu, osvobodí sa od ustavičného nepokojenja zo strany Markovej.

Ale tábor Markov, ako bol hradbou jeho chrabrym junákom, bol i pevnosťou, z ktorej bránil dolinu Acherona, v ktorej ležal dom, obydlený jeho skromnou rodinkou.

Kuršidov seliktár s tritisíc mužmi pustil sa, aby vyhnal Marka s jeho čatou z príhodného tábora. No Marko podľa svojho junáckeho obyčaja nečakať, kým k nemu prídu, ale šiel jim v ústrety. Sišiel sa s nimi u Dramessa, a uderiac na nich tak jich sbil, že zašla jim chuť dráť sa ku jeho tábora, pustili sa v divý útek, a Marko so šablou v ruke hnal jich pred sebou ako nejaký dobytok.

Sotvy že s tymito bol hotový došla mu vest, že pri Plake leží táboraom päť tisíc Albáncov.

„Hej bratia! urobme jim návštevu!“ zvolal, a junáci jeho radostne stúpali napred. Ale

Albánci opevnili sa a zásekami obtočili tábor svoj, aby tým jistejší boli pred prepadnutím.

Pozde v noci dorazil Marko so svojím sborom k zásekám, za ktorými Albánci, spoliehajúc nebodaj na svoje opevnenia, sladko spali.

Zticha pritiahli sa Markoví junáci, on rozumie sa na jích čele, až ku šiatrom Albáncov, v ktorých panovala mŕtva tichota, ktorú len kedytedy prerušil hlas strážnikov. Tu buchne puška; Albánci skočia na nohy; junáci lapajú zbroj, ostatní začnú slepo utekať, ako keby jich bol daktó oparil. Pri bladem svetle mesiaca strhne sa lutá šarvatka; ved volky nevolky priateľ i nepriateľ boli pomiešaní. Vodca Albáncov, Ali beg, hľadel utekajúcich do hrby sbití a primäť k postaveniu odporu, ale márna námaha. Kde zjavil sa Marko, tam daromný bol odpor. — Ak ste už videli, keď víchor láme storočné stromy, alebo keď úsust z vysokých hôl pustí sa a drúzga všetko čo mu v ústrety príde, tak si predstaviť môžete Marka Bočara; on bol tým víchrom, tým úsustom, drúzgajúcim všetko, čo mu v ceste stálo. Ranila ho síce gulka z pušky v lopatku, ale on nedbal na ránu, lietal z jednej stránky bojišťa na druhú, sekajúc hlavy tak, že naposledy, kde on ukázal sa, Albánci utekali ako diví.

Ale čo osožili junácke činy Markove, keď na jiných stranách všade víťazili Turci? Vo Valachii dost skoro a snadno udusili povstanie; Macedoniu opätne podmanili; severné Grécko sotvy že zvrhlo turecké jarmo, padlo opäť do muzulmanských rúk; už i na Athosi (svätej hore) na miesto kríža svietil v ligotavej sláve polmesiac; jediný Marko Bočar v dolnom Epiru s neslýchanou chabrosťou šťastne vzdoroval a spieral sa sile osmanskej.

V príromskom meste Arta obkolesil Kuršidovho námestníka Hasan bašu, Sulca Korcu a Paho bega; pri Variade sбил tritisíc pod náčelníctvom Abas bega stavších Albáncov; a pri basenskom moste Hasan bega, vedúceho šesttisíc mužov, prinútil k divému úteku. Potom pri meste Lelove obtočil Sulejman bega a Hasan bašu a držal jich obkolesených, tak že, keď už i kone pojedli a nemali viac

žiadnej poživnosti, prinútil jich zložiť zbroj, a na znak pokory museli s rukama na kríž složenýma spolu i s tisíc tri sto Albáncami popri ňom výnst z mesta.

Onedlho za tým obtočil Trivicianu, ktorú bránili Tahir beg a Tahir Papulia s čatami svojimi. I tieto nevzdorovali dlho, ale poddali sa mu pod výminkami nectnými pre nich.

Ztade ponáhlal sa k Stirvinu, kde šablou zrúbal sedem sto šamidov, a dost skoro z mesta vyhnal Sirmkase Begir-Čogadora i Sulca Korcu. A tak z celej Albánie v nepretržených borbách vyhnal Turkov von.

Gréci so zadivením hľadeli na junáka Marka, ktorý s hrstkou svojích hrdinských Suliotov pobil sedem tisíc mužov tureckého vojska v dost krátkom čase. Tolko víťazných diel v tak krátkej dobe, s takou opovážlivosťou, spôsobnosťou a hrdinstvom prevedených zdalo sa byť nemožným a pripisovali jich viac vymysleným bajkám, nežli skutočnosti. No ale pravdu a skutočnosť podvrátit nemožno, a preto Markova, Orla Selejského sláva rozniešla sa skoro po celej Európe a mnohým malodušným Grékom viala do prsnúv túžbu a chabrosť. A veľmi toho potrební boli Gréci. Nezdary, s ktorými potkali sa jích pohyby, ako zlá nemoc rozširovaly malodušnosť a zbabelosť v národe; a i tí, ktorí z počiatku s veľkou horlivosťou oddali a posvätili sa svätej veci osvobodenia vlasti a národa z hanebného otroctva, už počínali tratiť ducha a zúfať nad podujatím svojím, bojac sa, že tento pokus osvobodenia pri svojom nezdare bude mať za následok ešte tuhšie sviazanie do pút nevoľníctva úbohej vlasti a národa. — Hej! ale na nebi gréckeho sveta svietila ešte jasná, nie domorodá síce, ale za to tým vo väčšom jasote nezištnej obetovavosti zjavivšia sa hviezda, ktorá nedopustila, aby zanikly sladké nádeje, a s nimi aby asnaď nastúpila tmavá noc hrobu. Nie! tu bol ešte junák slovanský, bojujúci nie síce za volnosť svojho uhneteného národa, ale na gréckom území za svobodu kresťanských bratov Grékov. Hej! vývodil Orol Selejský, a nedopustil, aby lúty dušman udusil túžbu a nádej po svobode. Marko Bočar bol tou hviezdou, ktorá vzdor krutým porážkam po-

vstania gréckeho nedovolila a nedopustila, aby zapadly všetky nádeje, aby duch klesnul a národ opäť malodušne zklonil šiju v ťažké jarmo poroby. Víťazstva jeho junáckej päste vzbudily nové nádeje, rozplamenily túžby a k novej chrabrosti pozývaly národ.

Gréci neodhodili zbabele zbroj, ale uzavreli znovu pustiť sa do nerovného zápasu a radnej zahynúť na junáckom poli, nežli

(Pokračovanie nasleduje.)

Orlom tatranským.

Žalujú sa nám zostarlí otcovia,
 Že málo v nás je nadšenosti svatej;
 Že keď sa minú raz dávni pevcovia:
 Beda národu v nemote zakliatej;
 Oheň vyblčí, tok sa, vraj, vytočí,
 Hruďa bude Bôh zbabelej otroči! —

Vidiny dobra i pravdy i krásy
 Nerozpália hruď plamenami blesku;
 V údoliach zputstých stíchnu spevu lilasy —
 Harfu do kúta odsotia nebeskú;
 A lipy vyschnú, bo zhybné vetvice
 Z nich nezaslonia viac pevcovo lice. —

Prestanú tance Vil v šuchotnom lese,
 Klokot pramienska, žiale slávikove;
 Nebies plamenné oká v úzkom dese
 Zažmúria sa nad tmou v srdeci i slove;
 Svet citu útly obklopia tmy čierne,
 Tatru zaplaví hmotárstvo mizerné — — —

Nie tak, otcovia! preč že tú ťažobu,
 Ťažob dosť tisíc plodí naša bieda. —
 Čo? beznádejnosť sáca Vás do hrobu,
 A stromu nášho kvet za kvetom zjedá?
 Odstúp to od Vás: ružovej nádeje
 Synom aj slnce iste sa zasmeje! —

znovu zkloniť hlavu do jarma muzulmanského otroctva.

Pravda, že s bližením sa pozdnojasennej a zimnej doby nedalo sa pomýšľať na rozvinutie značnejších síl a na výdatnejšie účinkovanie na hrdinskom poli. Ale časy tieto použiť k prepotrebným prípravám, to prítomne bolo úlohou všetkých svätej veci národnej svobody posväťivších sa junákov gréckych.

Ešte slovenské spievajú matere
 Piesne ľúbe pri koľíske húpaní;
 Ešte devica do poľa sa berie —
 A hlas rozlieha od stráne sa k stráni;
 A s šumom lesa, vtáctva koncertami
 Revní o závod fujara s gajdami.

Či var' zamĺkly Váh, Hron a Rymava
 V truhle ľadovej, večne pochované?
 A hra vlniek jich viac nepošeptáva
 Vábiac ku hudbe struny srdca tajné?
 Či rachot hromov v báj Tatru nemení,
 Keď stráňmi duní v bengálskom plameni?

Krásu prírody nenechá varyto
 Prachom zapadať v rumov clivom kúte;
 Právo nádeje — to božské večitô
 Vyčarí žriedla z prs — suchotou skuté!
 A keď ľudia nie — tak Tatier skaliny
 Ohlasy dávne podajú v doliny! —

Nie, nežalujte na ráne, na svite:
 Páčte jutrenka na východe zlatom!
 Páčte len rodov sveta vlnobitie —
 I Tatra vzbudí v zápale sa svätom!
 A na hod veľký vzkriesenia Slovena
 Zahučí piesni tisíca ozvena! —

Janko Alexander.

Tri kabanosky.

Od Vajanského.

V malej trafike u brány predávala mladá devuška cigarky, tabak a jednotlivé čísla novin. Zdalo sa, že nahnevané nebo toto mladé stvorenie na večné veky odsúdilo do tuhého aromatu doháňového za tamtú úzku púdlu. Napriek neprestajného styku s ľuďmi cítila sa byť osamotenou a v jej pobladých

líčkach zrkadlil sa vážny smútok, zvláštnosť to diev osirotelých. Bladá Linka utratila skoro rodičov, jej tetka odchovala sirotu do štrnásteho roku, potom odovzdala jej trafičný obchod, sama zamestnávala sa šitím po majetných domoch. Linka s oddanosťou obsluhovala ľudí s kubami, krátkymi, doháňom

a verne vážila šňupavý. Žiadna radosť, žiadna veselosť nevnikla za sklenné dvere krámku; ach a predsa je pre mladistvé srdce tak potrebnou, tak prirodzenou vecou rozšumieť časom slastou a zajasť rujným radovaním. Stereotypne rozkazy kupujúcich, zaobalené do formy prosby, stereotypne odpovede devy plné navyklej úslužnosti — tak tiekol deň po dni. Popri sklenných dvierkach skliepku hrnul a hemžil sa ten blýskavý natešený svet za zábavou a pôžitkom; ona smutným očkom a utajenou túžbou hľadela do životaplneho víru. Pyšné kočiare hrmely dlažbou, v jích mäkkom objatí sedely dámy v bálavom rúchu, sedely družice s nevestou, letiacou v ústrety sladkému sľubu a sladkému životu. Starí a mladí páni vstupovali do skliepku a zapalovali vybrané cigarky na plynovom svetielku, ktorý horel modrým plamienkom v kútiku traťky, pravé zádušné to svetielko za vädnúcu v puku dušu devinu. A predsa v tejto, doháňovým zápachom umrtnenej dušenke zaiskril sa časom ohňostroj fantázie a sny nečakaného, len z ďaleka snívaného blaha povstávaly v jej hĺbinách tak ľúbo, tak rozkošne!

Avšak to bely len krátke okamihy. Povedomie vlastnej ničoty sfúкло ľahkým vánkom fantastickú bublinku, a na bublinke aj obraz assessora Eugena Olšinského, ktorý sa každé ráno na svojej ceste do úradu stavil u bladej Linky, aby sa zásobil na celý deň kabanoskami. Bol to mladý šlachetný muž, majúci pred sebou skvelú kariéru. Mnoho sa hovorilo mestom o jeho zriedkavej vzdelanosti a jeho ostrý vtíp stal sa povestným v spoločenskom živote. Linočka niekedy po jeho odchode utajeno si vzdychla, a jakási pustota opanovala priestranstvo skliepku, keď z neho zmizla elegantná postava mladého učenca, zanechajúc po sebe iba modré pruhy cigarového dymu. Tak asi vyzeral ideálny mladík dievčenských snov! Nuž jaký div! Veď aj my kocháme sa v ohnivých krásach hviezdy, a predsa vieme, že nenie pre nás k dosiahnutiu. Ona je pre nás vysoko. Jedného rána dvere na skliepku cvengly a dnu vstúpil svieži, jakýsi natešený assessor Eugen Olšinský. Linočka mechanicky siahla za škrinkou, v ktorej ležaly pekne poukladané smotky, obľubované vstúpiťšími hosťmi.

„Dobré ráno, slečna Linočka! Hej, jaká ste dnes svieža! Vaše očká svieťa dnes zvláštne živo! Vám sa musel krásny sníček snívať,“ prehovoril hneď pri vstupe pána assessor a hodil sa na slamenný stolec, stojaci na pravej strane skliepku. Linočka sa zarazila nad prívetivým, ba dôverným tónom vysokého pána, ktorý nikdy nezvykol u nej viac rozprávať, len jako to požadoval obchod. A preto polo so zadivením, leda šeptom poďakovala sa za zdvorilé pozdravenie.

„Naozaj svieža ste, Linočka,“ pokračoval Eugen, jaksi divne hľadiac do modrých očí traťkantky; „svieža — a tak smutná.“ Pri ostatnom slove ponížil hlas. Linočka sa ľahko začervenala a počala do poriadku uvádzať po stolíku rozhádzané fídibusy. „Prečo smutná,“ pohodila, „nemám zvláštnej príčiny.“

„Netajte, netajte! Pred mojím inquizitorským okom je i tak každé zapieranie marné! Ja badám už od niektorých čias, že vás niečo nepokojí a ruší mier panenskej, čistej duše.“ Linočka sa poďívala v nedorozumení na kvetistého rečníka a nemilý cit sa v nej vzbudil. Pri všetkej nízkosti svojho viac služobného postavenia bola veľmi citlivá proti žartom. A preto prísnosť blysla v jej veľkých očiach, jakoby z nich bola zasvietila otázka: „Pane, čo to má znamenať?“ Medzitým cvengly dverce a kupci sa sypali jeden po druhom. Assessor ale neodchádzal. Keď boli sami, vstal zo stolca a preriekol vážne: „Vy ste tvrdá, pyšná, zaťatá a nedôverná! Ja vám to odpúšťam k vôli starej známosti, avšak ujistujem vás, že takéto vlastnosti nekrášlia dievča sotva že rozvinuté.“

„Lutujem, pane, že nenachádzam milosti pred vašimi očami,“ povedala Linočka dosť urputne a stiahla spodnú pernu k zúbkom. Mrzutosť ju opanovala. Nikomu tak trpkó nepadne nemierny žart na dušu, jako sirote. Ona cíti dvojmo každý úraz. Ale — ved úbohá traťkantka musí mnoho zniesť. Ona je objektom istého druhu výstavy, ona je na to, aby svitom belasého očka a belosťou mladých rúk zvyšovala cenu tovaru, ktorý predáva. V terajšom okamžení pocítila Linka celú farchu svojho podriadeného postavenia. V prvých rokoch detinstva zažila časy, kde

pred jej rodičami úctive sa choval svet. So sirotou sa všetko premenilo, ale jej útlo nalađená duša stenala ešte vždy pod drsnatým bremenom nemilosrdnej skutočnosti.

„Vidíte,“ pokračoval neohrožene assessor, „nespravodlivosť a tvrdosť oproti dobrým priateľom nedá sa chváliť! Ja som prišiel k vám priateľsky s jednou prosbou, avšak z vašej tváři jasne čítam, že nie ste dnes veľmi blahosklonne nalađená pre prosebníkov.“ Hlas mladého prisediaceho súdu prešiel do vážneho sonórneho tónu. Lahký úsmev, predtým poletujúci jeho tvárou, celkom zmizol. On sa zamyslel a hral sa pečadným prsteňom na ľavej ruke, krútiac ho mechanicky pravým ukazováčkom.

„Prosbu?“ pomyslela ubohá Linočka, a lahký mráz prebehol jej chrbtom; „jakú on môže mať ku mne prosbu? On, s ktorým som sa doteraz temer ani neshovárala.“ Bez slova, v rozčulení pozrela deva tázave na hosta.

„Úprimne vás žiadam, neodvrhujte mňa prv, lež by ste sa presvedčili o nevinnosti mojích zámerov. Neodopierajte mi moje želanie, ale veselo mi slúďte už teraz, po predku, že moju prosbu vyplníte.“ Hlas mladého muža zdal sa byť Linočke úprimným, a jak sa veľmi nemýlila, pohnutým. Jeho prísne oči tak milo svietily vnútornou rozjatrenosťou citov. Na Linočku išla horúčnosť! Ona cítila, jako sa jej krev tiská do líc, do čela, do celej hlavy! Myšlienky nejasne hnaly sa jej hlávkou. Či snáď — obrazy bublinové — tajné, tajné túžby. Tu jej ale prišlo na um nerytírske chovanie sa niektorých bohatých elegantov, ktoré tak zbúrilo v nej čisté devičie city! Nepekné veci šibly jej myslou! „Ach, osirelé dieťa, bezbranná deva!“ pomyslela deva a srdiečkom zatriasol ostrý bôl. Ten jej dal smelosti a zobudil v nej panenskú pýchu. „Nemáte čo odo mňa prosíť, pane assessor, ja neznám nič iba svoju povinnosť.“

„Povinnosť, povinnosť,“ pretrhol ju mladý muž horlive, „ktože vám káže, aby ste narušili svoju povinnosť? ba naopak, naopak! Ja vás srdečne prosím, aby ste vykonali svoju povinnosť, vám k prospechu, mne k radosti! Verte mi, vec tá týka sa nás dvoch a do-

nesie nám obapolnú spokojnosť! Slúďte mi, Linočka, slúďte mi, milé dievčatko, že vyplníte moju prosbu!“

„Povedzte mi po predku, čo to má byť,“ hovorila Linka a sladká predtucha sletela do osamelých prs devy. Ona poznala váženú osobnosť Olšinského, a ztratila nepeknú myšlienku, ktorá v nej bola zkrsla. On nemôže byť lahtikárom.

„Nie, nie! najprv mi slúďte vyplnenie mojej prosby — ja som vás znal ešte jako malé dievčatko u vašej tetky, a bol som vám vždy náklonný! Prečo by ste mi nemohli vyplniť — keď tak chcete — túto moju kapricu, a slúbiť mi po predku, že mňa neodvrhnete s mojou žiadosťou!“

Devino srdce zahorelo, zabúchalo trepotne. Ona počala čím dial tým jasnejšie cítiť, že sa jej bublinové sny počínajú blížiti ku skutočnosti, že dostávajú opravdivé obrysy. Čítala bola niekdy, že jesto pokrevné duše, ktoré sa nevedome obapolne priťahujú! Nepritiahly snáď Eugena tajné sničky jej osirelej duše? Jej prse ledva že dýchaly, rúčka sa jej triasla na stolíku.

„Nože von s tým slubom, Linočka! Smelo, dieťa moje, veď to neide o život! Nebudte nemilosrdná na toľké prosby! Linočka, smiem dúfať?“ Oči Eugena Olšinského hladely na ztrasenú devu milo, jasno a nevinne. Sny Linočky odievaly sa v živé skutočné barvy. Celá jej bytnosť chvela sa do najhlbších základov pred mohutnou, imponujúcou osobnosťou Olšinského a pred svitajúcim blahom lásky. Jak mocný, krásny, dôvery hodný stál pred ňou muž, jako skala, o ktorú sa ona ovinie jako hybký brečtan. Jej srdce zaplesalo v tomto okamžení láskou! Láskou, trvajúcou po hrob i v prípade uspokojenia, i v prípade večného rozlúčenia. A on zas len prosil, vždy útlejšie, vždy oddanejšie. Líca Linočky horely purpurným plameňom. Koralové malé ústka sa otvorily a za nimi blysla rada drobných zúbkov. Horúci dych vanul jej z ústok. „Neviem, či smiem,“ zašeptala devuška, nevediac ani smysel svojích slov.

„Smiete,“ odvetil ohnivo assessor.

„Neviem, či môžem,“ zaseptala opäť Linočka a uprela očka k zemi.

„Môžete!“ tvrdil Olšinský, skočil zo slamenného stolca a nahol sa cez úzky stolík, deliaci ho od Linočky, tak že cítil na svojej tvári vlažný dych vôňno a ľadne vanúci z polotvorených ústok devušky. Jej srdce bilo tuho, slastno! Celá jej smutná bytnosť pomknutá bola zrazu na rozhranie, za nímž sa počínal život čakaného, iba v smelých, šťastných snoch tušeného šťastia! Jakýsi svetlý pruh ožiaril jej zrazu svet a život, ach a v tom žiarivom pruhu koľko krásy, koľko slasti!

„Nuž, Linočka?“ pýtal sa Olšinský a jeho ruka dotkla sa nežno a lahútko devinej rúčky.

„Áno,“ zaseptala Linka, ledva udržujúc prúd slastných slz. Assessor radostou pohnutý pustil devinu ruku.

„Hurrah!“ zavolal veselo, „teda prosím vás, Linka, predajte mi tri kabanosky!“ a smelo siahol po barnavej cigarovej škrinke, vyňal tri cigary, nechajúc na stolíku peniaze. Ohebnou poklonou vyšiel von zo skliepku. Linočka zostala zkamenelá jako Niobe. Keď sa za Olšinským dvere cvengom zavrely, vrhla sa jako podkosený kvietok na malý divánčik. Z prs jej zakvílil krčovitý, usedavý plač bez slzí, najkrutejší to tyran medzi nárekami ľudskými.

Vnišla tetka a po nej kupci. Tetka ju napomenula, že má pomrvené vlásky na čele a zašmudlaný učen zámocnícky pýtal pisklavým, mutirujúcim hlasom dve cigary za tri nové krajičiare.

Pre úbohú Linočku nastaly smutné hodiny. Jej srdce nahliadlo úzkymi dvierkami do raja, a tie dvierka zachlopila drsná ruka. Okolo nej povstala tma, beznádejná tma. Ale jej srdca dotkol sa anjel lásky, a táto láska silila ju, trebárs bola nemilosrdne udusená v prvom vzniku. Ženské srdce je divná hádanka. Okamih, jedna mlunná iskra premení celú jej bytnosť, jako dotknutie sa elektrického prúdu premieňa chemickú látku v cele jiný element. Tichý smútok osamelého srdca premenil sa razom na utrpenie beznadejnej lúbsti.

Pán assessor Eugen Olšinský prijdúc do svojho úradu počal sa pilne prehrabávať

v písmach. Ale práca mu nijako nešla od ruky. Bol roztržitý a zábudlivý; akta zlodēja Vegyessyho položil do fascikulu, ktorý obsahoval historiú všetkých hriechov šudiera a úžerníka Abrahama Lottera. Z tohoto prechmatu povstalo mrzuté hladanie, z hladania krik a štabare s diurnistom, z kriku hrmavica na súdneho sluhu, a po hrmavici vyhodenie sluhu von dverami. Ešte pred dvanástou buchol Olšinský dvermi, zabudol jich zamknúť a odobral sa k „zlatej hviezde“ na obed. Dnes ale musela mať kuchárka u „zlatej hviezdy“ veľmi zlý deň, lebo Olšinskému nič nechutilo, ani len kapustné halušky, ba ani len obligátne vtipy tlstého podsudcu. Z každovečernej spoločnosti za okrúhlym stolom v pivovári vrátil sa domov o pol druhej hodiny skôr jako obyčajne zvyknul, a práve preto nenašiel doma sluhu, ktorý nečakajúc tak skoro pána po svobode s netopierami frnkal. Zas nový hnev. Lahol do postele a chcel čítať, ale kniha bola nudná, a predsa to bol Scheffelov „Ekkehard,“ dávna potecha jeho samotných hodín. Zhasol sviečku. V tichosti a tme sadol mu na prse dnešný žart jako múr. On už mnoho pekných kúskov vyviedol v svojom rujnom humóre, ale ten dnešný mal jakúsi inakšiu tvár — on sa neusmieval tak nevinné naňho. Zažmúril oči, a tu videl pred sebou bladú tváričku — videl jako ona oživa, jak sadá na ňu rumenec, jak temneje postupne v tmavý purpur! Vidí v tých belasých očkách boj citov, myšlienok a náruživého pohnutia. Polotvorená, ľahko chvejúca sa perna, za ňou rydzý korall zúbkov — harmonické šumenie rozvlnených čistých náder! Stenové ťažké hodiny fukajú pravidelne: oplan — oplan —! Nahneval sa, obrátil sa k stene! „Kto to môhol vedieť, že tá húska —“ zabručel na hlas. A hodiny len ďalej neunavene fukajú: oplan — oplan —! Sen nijak nechodil. „To dievča má významné, cituplné oči,“ dumá bezsenný assessor. „Ale do Paroma! Kde som len môhol zapotrošiť ten Vegyessyho akt? — Aj tie vlásky sú plné, rujné a tak nežno venčia tú hlávku, jako u nejakej princezky! Ha! tabaková princezka! Jaké to hlúpe nápady! Zajtra dvanásť termínov a osla za pisára. Samé trápenie. Linočka, Li-

nočka! Jakože sa volá po otcovi, aha Rakičova! Nebohý Rakič, statočný chlap. Pamätám sa na jeho milú úsmevnú tvár, on mi bol pomôhol niekedy z biedy; ach, to sú už staré veci!“ Hodiny húdly starú nótu.

„Dobré ráno, pane assessor,“ zavolať na Olšinského o niekoľko hodín šumný briezdiaci sa deň. A hľa, hodiny stály! Divná vec, veď to od rokov ešte ani raz nespáchaly.

Assessor ponáhlal sa už pred ôsmou do úradu, keď ale mal preísť podľa Linkinho skliepku, začervenal sa, urobil v lavo bok a obrátil sa inou cestou, ktorá bola nepriama a hodne ďalšia. Prečo že nešiel pohodlne rovno? A takto bočil náš milý prísediaci slavného kráľovského súdu za štrnásť dní nevinnú trafikku, nie ináč ako niekedy Vegyessy a Abraham Lotter prísneho pána assessora. Fajčenie mu nechutilo, preto zanechal túto chvalitobnú obyčaj celkom, stával sa ale za to tým mrzutejším a svárlivejším. On, predtým všetkými chválený jako humaný, milovania hodný úradník, stal sa pravým škaredom a mumlákom. Práca nešla, reštancie, pre jeho pilnosť a poriadku milovnosť pravé nešťastie, sa kopily a riasily jako z vody. Z toho povstala iba nespokojnosť a hriech. Jednoho rána zas chce urobiť osudný „v lavo bok“ a sľbnúť do bočnej ulice — ale tu mu zrazu zablysko niečo hlavou. Zastal, nezvrtol sa a šiel rovno! Bol to osudný obrat. V tomto rovnom napredovaní ležalo semiačko jeho celej budúcnosti. Žart s bezbrannou devou ztropený doktorom veškerých práv — jaká to špata — a ona s výrazom viery na tvári! Doktor sa naozaj hanbil, a zpoza hanby kukaly nesmelo Milkove buclaté líčka. Čím blíž kráčal k osudnému skliepku, tým viac sa mu chvelo srdce! Všetka jurisprudencia a náležite preštudovaný Justinian s Verböczyho gallimathiasom nemohli zastaviť toto nesudcovské chvenie. Keď položil ruku na sklennú kľučku, pocítil na srdci temný ból — a málo chybelo, že ju nazpak nestiahol. Zmužil sa a otvoril dvere. Za podlhovastým stolíkom, ktorého jedna tretina dala sa zdvihnúť na pántikoch, stála Linočka práve tak nevinná a nenútene jako pred štrnástimi dňami, za to ale vstúpenie Olšinského nebolo také pružné

a smelé jako vtedy. Na šťastie bola sama. Ona sa pri vstúpení Eugenovom striasla tičunko, nespozorovane, jako vädnúci list v jasennom vetre. Hodnú chvíľku zostal stáť náš Eugen pred mladou devou, tak asi jako stojí po prvý raz obžalovaný pred sudcom.

„Slečna Linočka Rakičová,“ počal náš hriešnik s hlbokým sonórnym hlasom, „ja som sa pred dvoma týždňami držal tak, jako sa na muža nesvedčí,“ a tu sa mu zatajil hlas v hrdle. Linočka skrásnela odtedy, čo ju bol poslednýkrát videl. Jej belušká tvár nabyla výrazu zralosti a toho bájneho pôvabu, ktorý sa vyvíja z hlbokého, ale už premoženého žialu.

„Pamätám sa, že ste ráčili žartovať, pane assessor,“ preriekla nenútene Linka, „ale my predávačky cigár sme až príliš navyknuté žartom.“

„Linočka, pozrite mi do tvári a presvedčíte sa, že mi niet už do žartu. Prichádzam, aby som vás prosil o odpustenie. A keď chcete dôkaz môjho pokania — teda vás prosím, Linočka, buďte mojou ženou!“ Hlas Olšinského sa triasol rozčulením. Na bladá líce devy sadol ľahký rumenec, ale nie ten samý temný purpur, ktorý pred dvoma týždňami pokrýval jej utešenú tvár. Ona bez slova siahla po cigarkovej škrinke, a vezmúc z nej tri kabanosky, položila jich pred neho na stolík.

„Ráče,“ pošepala so sklopenými očima, nemohúc znieť žeravé pohľady zalúbeného sudca; „rozkázete ohňa?“ A podávala mu do špiritusu namočenú hubku na drôťku, ktorú bola nad plynovým plamienkom zapálila. Drôťik sa aj s horiacou hubkou ľahodne potriasal.

„Áno, áno, na tebe je rad pokoriť nešlachetného žartovníka,“ zavolať náruživé Olšinský; „ale si padla, devico, mocnému do rúk,“ a s tým zdvihol bleskom otvor stolíka a objal mocnými ramenami milované stvorenie. Linočka celá zrumenená zaplakala, slzy, podivné slzy kanuly jej horúcimi lícami — na to sa zasmiala milostným hlasným smiechom nekonečného blaženstva. Jej biele rúčky obvinuly energicky hrdlo milého zlostníka. Na zemi dohárala odhodaná hubka, a vyhasla práve jako spravodlivý hnev z duše devušky.

O chvíľu došiel jeden pán po cigary.
„Pardon, pane,“ zavolať veselo Olšinsky, tu už nepredávajú viac cigary — ostatnie kúpil som ja!“ Pán vyšiel s nedorozumením von. Zjavila sa tetka, a k nemalému jej ustrnutiu uzrela za púdlou kompletný párik. Olšinsky ju privítal: „Vaše požehnanie, tetka! Linočka je mojou pred Bohom a ľuďmi.“ Deva skryla zarosenú tváričku na prsiach šťastného Eugena.

Následky tejto udalosti boli v krátkosti nasledujúce: pán assessor našiel Vegyessyho

akt a mohol darebákov process svedomite referrovať, s kollegami a podriadenými bol zas tak laskavý a humanný jako niekdy, kapustné halušky u „zlatej hviezdy“ byly zas delikátne a staré hodiny išly zas bez zastania a bez príšerného tónu.

Teraz, jako všestranne ctený predseda P—ského súdu spomína častejšie svojej milovanej Linočke tie tri kabanosky. V detskej chyži robia krik a štabarc dvaja čerství chlapeci a belohlavé dievčatko.

Zmyja.

Román básnický od *Slovackého*.

(Pokračovanie.)

Pieseň III. — Požariy.

Pieseň odplávajúcich.

I.

Hó! ďaleko čierne more,
Kde sa čajky kúpu v penách,
Palmy zámky na Bospore
Šta trstiny na mór brehách.
Pekný to požiar lúk, očeretov,
Ha! jak to planie spanile,
Veľký les stažien, les minaretov!

Šumte čajky, vlnky milé!

Hó, kozák pánom

Vlny belavej!

Urrá hó! ďalej! — urrá hó! ďalej!

S našim hetmanom — urrá hó! ďalej!

II.

Naša čajka rýchla, zručná,
Bars neblýska v malovidlách:
Šta lastovka čierna, zvučná,
Na sitovia letí krydlach;
Padesiat vesiel v behu ju náhli,
Pre Turkov nesie podarok:
Pár diel zo spiežu i pár jancárov!
Šumte veslá — šumte valy —
Hó, kozák pánom atď.

III.

Leťte s nami, morské vrany,
Kde poludnia svieta hviezda.
Leťte s nami vám na hmiezda,
Dáme turban krvou zliany.
Za nami, vrany, poponáhľajte!
Požiar vám nechá lahody;
Vetrilá élnov svoj šum miešajte
K šumu vesiel, k šumu vody!
Hó, kozák pánom atď.

IV.

Jak veselo čajky plynú!
Pekný výhľad pri pohode
Keď vlajôčky sa rozvinú
I obvlajú naše lode. —
Míňame emiter, naše mohyly,
A tam nás žiaden nečuje.
Sen jich šanujme, sen sladký, milý,
Tichšie nech veslo vesluje!
Hó, kozák pánom atď.

V.

Mrtvých uspí blesk mesiaca
I šum brezy, spev oltárov. —
Taká smutná, divá, vriaca
I pieseňka je veslárov.
Mohyly, domy, miznú i zámky. —
Zašumte, zašumte veslá!
Bodaj nás ku ním vlnka odniesla!
Šumte plachty, šumte čajky!
Hó, kozák pánom atď.

VI.

Zpev dnes smutný, čajka pustá,
No vráti sa plná ztade. —
Tým, čo zhynú, dáme v ústa
Piastor bitý v Carihrade. —
Modlitby za nich — a potom vina. —
V Benátskom vino kryštaly
K pamiatke druhov pije družina. —
Šumte čajky — šumte valy!
Hó, kozák pánom atď.

Tak divom piesňou pri vesiel práci
Byty žehnaly — a pred domkami
Na brehu stáli mnohí rybáci,
Starci zo Siče, roniac slzami. —

Ešte tu i tu nóta vandrovná
 Od rozlihraných vracia sa člňkov —
 Uplýva s echom, jak uplynula
 Mladosť. — Tak rybár myslí i vzdychá;
 Vrátil sa dumný, i mysel tichá
 V blankytných vlnách Dniepra tonula. —

Volnejšie plyň pieseň — na varyte mojom
 Niet viac strún, kozácke kto činy ospieva?
 Huk ohňa, tresk domov, čo letia popolom!
 Rvem struny varyta, no ruka umdľieva. —
 Spievajú som ja sám sta Turek vybledlý,
 Bars vidím po domiech ohnísk lúče hravé.
 Každý list ma zplaší zo stromu odpadlý,
 I tichý šum srny, čo šmihne po tráve, —
 Blankytný i tichý je prístav Synopy!
 Okolo prístavu rozľahnutý šianec,
 A vlna belavá skonáva u stopy
 Svetelni prístavnej, kde nocou kahanec
 Opustené loďstvo do prístavu vábi. —
 Kupca, majiteľa to teší jediné
 Tie mnohé v prístave uspaté koráby,
 Kde sieti podobne križujú sa líne,
 Belejú vetrilá — strelnice otvorami
 Vyzerá blesk spiežu, kde drieme hrom bitvy:
 Sťažne povievajú rôznymi vlajkami,
 Zvedavé sa zraky z viez púšťajú štítu,
 Sťahujú koráby s bielymi plachtami
 Čo zdajú sa plynúť do neba blankytu.

Hromadní sa hrobla naplňa portová,
 I vlna zpenená hukom sa zachvela, —
 Poznali huk Turci — ach — to hrmia delá:
 „Ale z ktorej strany? — od strán Očakova.
 Možno znať dávajú koráby sultána,
 Aby chrániť prístav od hŕd Záporožia.
 Čo nám také čajky? nám bázeň neznáma,
 Tresky jich diel našich do mora uložia!“
 Tak Turci slovíli. — Ale keď na valy
 Noc temné pomály zatiahla čalúny,
 Na čiernych nebesách zablesly dve luny —
 Belohrad v plameni — Trebizont sa páli!
 Noc bola hlboká; a luna široká
 Zláti polmesiace i štít minaretov. —
 Otvorené brány železné mečetov.
 Pri lampách ľud vzýva modlitbu proroka;
 A potom úfajú v osudov výroky
 Skončivší modlitby navrátil sa domov.
 Na všetkých v háremoch sen padol hlboký, —
 Možno sa prebudia v stred ohňa i hromov. —

Keď ulem mečety zamykal portále,
 Istotne nezbadal, slepený lampami,
 Že Turek vo zbroji od päty ku hlave
 Stál sta zmeravený medzi pilierami;
 Ani sa nerušil, bars slyšal škripenie
 Erdzavých závesov a vresk rýglov hlasný,
 I videl po stenách jak blesk luny jasný
 Osviecal žilami múry krvavené. —

Z háremu nevidno, že nebo sa páli,
 Bo múry vysoké, i husté je krievä.

Do zlátistej devy sobraly sa sály,
 Kde planú lampady, vóna rúž previeva. —
 Jak chutné tam smiechy, jak milé zábavy!
 Bo baša ďaleko, — na štyroch fregattách
 Čiernym niekde morom podujal výpravy.
 Eunuchy v odlahlých usnuli komnatách.
 Do rajských si devy besiedok sedajú,
 Kde šumia fontány lomp ohňom iskriace;
 S vzdychom, cez záclony hodbavné visiace
 Milostnú širazu pieseň načúvajú. —
 Tá ukrytej túžby krásnená rumencom,
 Bars zná si budúcnosť — no predsa zvedavá
 Detinsky sa smeje, keď v jej rukách tráva
 Uziami spájaná, rozvíja sa vencom. —
 Tá smutná po lístku kvet trhá ružový
 I v každom tajemnú vešbu si čítala, —
 Ostatní jej listok — budúcnosť vysloví:
 Ztrhla i poslednú — bóľne zastonala —
 I dlho dumala nad kvetom odpadlým. —
 Tá sirótky trhá — tá hľadá jak kvitnúť,
 Tá chráni plet dlaňou od vesny úpalu,
 Tá zas podhadzuje dve kulky z kryštálu
 Alebo kädidiel hmlu plaší blankytnú. —

Zulema hľadajú zatišia i chladu
 Samotná si sadla na zlatej pohove,
 Oblokom vyhláda na kvety ohradu. —
 Noc bola temná, — bo mesiac na nove
 Tieňami pokrýval fontány i krievä;
 Čarovné cez okien rôzne maloviny
 Zo sáli sa svetlo zlátiste vyľieva
 Na krásne pod oknom kvetín skupeniny;
 Na hmľisté blankytu hľadela čalúny,
 Mysle jej i hrála s temnotou i mhlami.
 Či to sen? — Pri blesku tajupľnej luny
 Zhliadla nad štíhlými minaret stromami:
 Štítom oloveným dáke svetlo beží —
 Zjasaly plamene červené sta zore!
 Rítier sa ukázal na balkóne väži
 S turbanom na hlave v tureckom úbore.
 Pozrela i vzdychla — bars nechcela sama,
 Oči preč odvráti, zabudnúť by cheela,
 Bo tá jej postava jako zo sna známa. —
 Zas hľadá — nebesá! — tatárska to strela
 Pustená do výšky v jásote plamennom
 Skočila na väžu i zhasla na štíte. —
 Možno že zjasala v jej oku zrosenom
 Len hviezda, letiaca po nebies blankyte! —

Lež čo sa obloha tak strašne červenie?
 Na vókol plamenné rozlialy sa blesky,
 I počut z ďaleka hluchý tresk, sypenie,
 I počut krik ľudu, divé hlasy, vresky,
 I strašný štrk zbrane, hrmenie janciarok. —
 Na väži balkóne divadlo nové je,
 Od kráľa poľského predrahy podarok,
 Hetmanská zástava pozlátaná veje. —
 Keď mesto v plamennom zaboolesti stone
 Hrobovým čalúnom Turkom sú zástavy. —
 Pri nej kozák stojí na väži balkóne,
 Ocelou blyšiaci od päty do hlavy. —

Žiar plameňov desných krvavá ozdobi
 Zahrady háremu, zahrád krásolesy. —
 Tiché sa kanálov pozlátily vody,
 Po vodách tien smutné hádzaly cypressy. —
 Vodomety žiarou plameňa zbudené
 Šmierajú do neba zlatými stípmi,
 Vesť strašná, vesť smrti letí po háreme. —
 Eunuchovia zo sna strhani krikami
 Po jasnej zahrade s devami behali,
 Na brehách prelievov ustrnuté kiesly —
 Tu ruže háremu do člnkov sedaly
 I veslá jich rýchle od brehov odnesly. —
 Či mám vám ospievať, jak čajka v háremy
 Cez hrádze skrušené na kanál letela? —
 Kriky žien bašových? — či radosť Zulemy,
 Keď z väže ritiera pred sebou zazrela?
 Tá postava v zdrapy vetridiel ubraná
 Známa je Zuleme. — Nezradím tu v piesni
 Tajomstvá v nesmelej skryté vzdychov tiesni,
 I v očiach Zulemy i v očiach hetmana.

„Skorej vesláru! — skorej! — náhlí čas,
 Mesiac jasnejší, dlhšia je zora,
 Môže vitaný vetrik nechať nás,
 I čajky v šírke prikovať mora;
 A ťažko bude po mŕtvej vlně
 Tíeť sa veslami i bládnúť z hladu!
 Čo to za hviezda? čo za úslnie?
 Hó! to lampady z vieč Carihradu,
 Ďalej za svetlom veslo nech hrnie!
 Len ďalej, ďalej k juhozápadu!
 Po svetle hviezdy vo mhlách rozliatom
 Letme za zlatom — bars nie so zlatom. —
 Hó! hó! pozorne, čajka na lovách
 Nech dáva pozor z ďaleka z blízka —
 Stastlivi oni v rodinných dvorách
 Večernie teraz pála ohniská,
 Plné rýb siete, i piva džbány,
 I pes si pri nich ticho zdremkáva:
 A tu na mori kozák ztáraný
 Keď čajkou šmiera vlna svehlavá,
 Z pražiaccej peny sťa morské vrany
 Otriasa krýdla, na vrch vypláva:
 I na dne mora dohliadne kolór
 Piastrov sultána. — Ho! pozor, pozor!
 No my šťastlivší, lež oni v chatách,
 Keď nás obejú dymom požiare —
 Milo v tureckých blúdiť komnatách
 I piť i zlaté skrývať poháre —
 Alebo v čajke, keď kolísaná
 Vlnkou, si ležaf, pokoja zažíf,
 Hľadieť do neba, — smiať sa z sultána.
 A teraz, bratia, dobre povážíf,
 Tamto z ďaleka väža drevená,
 Či ju zapáliť? — Či srovnať s pieskom?
 Tamto na väži lampa sa mihá
 I brillantovým horí si bleskom.
 Nech moja čajka breh ten dostihá.

Ja sám pod zruby oheň podložím. —
 No ešte pohľad morom rozložím. —
 Jak bájny výhľad! — Tu čajek dvesto,
 Ktoré noc kryje i hróza strežie —
 Ďalej — rad svetiel, Pera predmesto,
 Ďalej — žofinske zlatisté väže;
 Ledvy jich vidno bladá nákrasy
 Na temnom nebi. — Tam strom žialoby
 Tureckých hrobov smutné cypressy. —
 I v noci sa jich černejú hroby. —
 I hlas ďaleký, šumenie mora
 Mysel v podivných vodía strašidlách,
 Zdá sa, že vidím ako pomora
 Letí nad mestom na čiernych krýdlach.“ —
 Už zmiznul hetman — čas rýchle beží,
 Ticho i hluchó — počuť vresk divý —
 To iste stráznik skonál. — Na väži
 Plamienok sirky vidno šedivý,
 I jasné svetlo na more padá. —
 Čierne sa vlny žiarou rumenia,
 I tvár mesiaca zhasína bladá. —
 Počuť huk ohňa i tresk plameňa,
 I oživené sťa malovidiom
 Ďaleké mesto s minaretami
 Z tieňov vyčnieva — a tu chmúrami
 V dymoch požiaru zbudené vrany
 Bielym mihajú tu i tu krýdlom.
 Čuť piskot vtáctva — oheň šlahaný,
 vetrom, sa zmáha. — Ohňom zjedaná
 Strašnejšia nežli hrózna pomora,
 Nežli pochodeň v bytoch satana,
 Svieti kozákom väža Bospora. —
 „A teraz druhý!! Hej do zábavy!
 Ďalej v nádherné predmestie grécke,
 Kde kupec kryje zlató venecké. —
 Lež pamätajte, keď svit iskřavý
 Pozláti nebo, na lode vrátiť!
 I priniesť vela zlata z výpravy,
 Hrncom sa merať bude na bárke. —
 Kto sa diablove dá prekabátiť
 A sa z krádeže nevyzpovedá,
 Ten nech pamätá: v Zmyji jančiarke
 Päť gul sa kryje, pätráz mu beda!“
 Už svitá — svitá. — Ohne požiarov
 Hasly pred slnkom. — východ krvavý —
 Hľadte pod mestom ľudu mrákavy,
 Či to sa blíži rota jančiarov?
 Zbraň sa ligoce. „Sadnúť po kraji
 I hrdlá zbroje zvrátiť do valov,
 Jestli sa sblíža, nech sto výpalov
 Privíta spahov. — Bude bez boja!
 Biela koruhev vlaje v mrákave
 Poslovía nesú slová pokoja. —
 To je kádidlo hetmanskej sláve!
 Čujem jich trúby i rozdelený
 Huk súrm tureckých zvučný i divý,
 A v tlume mihá kolór zelený.
 To ďaky Emir, paša šedivý
 Na rýchlom koni za nami kráča.“ —

„Čo tam, Emire, od tvojho pána?“
 Emir pozdraviac nízko hetmana
 Rečie: „syn slnca i brat mesiaca —“
 „Hó!“ — rečie hetman — „vás sultán starý
 Zbladnul sta mesiac pred tým požiarom,
 Jestli fa s dáky m posielala darom
 Vďačne prijmemo sultána dary. —
 Lež pokiaľ ja som v brehách Bosporu,
 Pokiaľ mám silné výboju práva,
 V daroch mať môžem právo výboru. —
 Prvá je cerkev. — Jej však oslava
 Žiada si obraz, obraz túžbený. —
 Jest v Carihrade obraz svätený
 Čo ustavične roní slzami. —
 A keď ho človek v mori zanorí
 More hnevlive bije vlnami,
 Pení sa, hučí, striela i borí —
 I dotiaľ šmiera, zúri i syčí,
 Až posledného neverca zničí.
 Lež to pre popa. — Počuj, Emire!
 Nech si tam mnisi valčia divami,
 Pokiaľ mám šablu i čajky divé
 I hrad na Sici — kráľ nad hradami,
 Pokiaľ tisíce mój rozkaz váža,
 Čo mne tam obraz? — Obraz pre kňaza!

Počuj, Emire, moje družiny
 Zlata žiadajú čudného blesku!
 Nerodia krušce naše krajiny,
 Dnieper neplynie po zlatom piesku. —
 Keď tak orala ho flota táto
 Tážuc či zlato v jeho niet vode?
 Morom zaniesol on naše lode
 Až pod Carihrad — riekol: tam zlato!
 Päť tisíc mladcov tuná vesluje,
 Pán tvoj, syn slnca, je pán bohatý,
 Päť tisíc piastrov chlapcom vyplatí,
 Hetman mu svoju čiastku daruje. —
 Emire! . . . teraz dar pre hetmana, —
 On nechce piastre, nie malovidlo —
 On videl pyšný palác sultána.
 V ňomž strachom blady hľadá úkrytu. —
 Kážte rozrúcať palácu krydlo,
 Kozáci vezmú po skale z bytu
 A s tým sa vráfa. — Kde Dniepra vody
 Sta poklad skryjú to v pokladnici, —
 Každý ten kameň na hrob mi hodí,
 Vstane mohyla, pod ňou spočívaj
 Bude si hetman, i sladko snívaj.
 Že v čajke hrozí vašej stolici.
 (Pokračovanie nasleduje.)

Starý mládenec.

Podáva *Samo Samovič*.

(Dokončenie.)

Nový život, nové dojmy, nové okolnosti vyrazily ma z dosavádnej kolaje. V hlučnom živote velmestskom pri spatrení tolkych nových vecí pomínuly idyllické názory a celým zápalom mladistvého srdca hodil som sa v prúd. Niekedy v okamženiach samoty túžil som po tom, čo sa doma tak nerado opúšťalo, ale búrlivá každodennosť vytrhla ma z rozjímania. Aničku zapomenúť predsa mi nebolo možno a keď čas pomáhal zmazávať z pamäti jej krásne taty, ostávala mojím strážnym anjelom čo postava neurčitých taty.

Mój principál Klatkay, spojený svázkami rodinnými s mnohými prednejšími rodinami, otvoril mi prístup do salónov prešporských. Spatril som život nový a na prvý pohľad objavily sa mi všetky blysky zlatom; v ďalšom priebehu rozoznával som zlato od pozlátky.

Na jednej zábave videl som aj lásku z mojích právnických časov — grófkú Mathildu Rejsky; skvela sa čo hviezda prvej veľkosti, nosená svojou krásou, rodičovským bohat-

stvom a postavením. Vokolo hviezdy točilo sa celé množstvo bludíc v podobe panských švihákov, užiadaných jedného milostného pohľadu, aby sa ním honosiť mohli. Poznala ma, a podivno, po tak príkrom výstupe dostalo sa mi toho šťastia byť osloveným a čo starý známy predstaveným. Prijal som úctive ale lahostajne, vidiac, žeby o jedného rada zväčšila ten záprah, ktorý v jej triumfovom kočiare tak hrdo si vykračuje. Následok lahostajnosti bol, že urazená ženská pycha chtiac vôľu svoju na každý pád previesť, dala ma skrze svoju matku k večierkam povolať, aké povolanie vyznačením súc, nemohol som odopret. Dostavil som sa a po učiných povinných poklonách úmyslom mi bolo utiahnuť sa, cítiac, že som v spoločnosti veľmi spoločnou, ak nie najnepatrnejšou osobnosťou, ale Mathilda vytiahla ma z tichého úkrytu do hluku spoločenského. Umyslená zdržanlivosť ustúpiť musela pravidlám zdvorilosti; podal som Mathilde rameno.

„Neobdivujete moju dobrú pamäť,“ oslovila ma, „keď som vás po dvoch rokoch v tak čítnej spoločnosti poznala?“

„Príjmite moje vďaky, milostivá grófka,“ tak mi diktovaly naučené formulky, „obdivujem vás tým viac, že sa človek v mojom veku pod krátkym časom nápadne mení.“

„Pravdu máte, meníme sa nielen v postave, ale aj v citoch. Niekdy s úsmevom, niekdy s polutovaním považujem svoju predoslosť; mnoho sa mi prihodilo, čo srdečne lutovať musím.“

„Moje city sa tak rýchle nemenia a dva roky sú tak krátky čas, že som najmenšiu zmenu nepobadal,“ doložím dvojsmyslne, znajúc kam jej reč cieli.

„Vy ste stálejší, ale mám nádej, že ma teraz v stálosti neprevýšite,“ skončila rozmluvu a pridala sa inému kruhu spoločnosti.

V prvom okamžení nepripisoval som slovám jej mnoho obsahu, mysliac, že sú na kopyto iných v spoločnosťach užívaných nabíjané, kde sa často hovorí len aby sa hovorilo. Na iné myšlienky priviedla ma tá okolnosť, že mi Mathilda akoby naschvál vyhýbala. Ten jej skutok mohol mať stá príčin, ale práve to množstvo príčin dopúšťalo množstvo domniek, z ktorých som si vybral a za neomylnú uznal, že Mathilda pre prílišné prezradenie svojích citov stráni sa ma, tedy jednoduchá ostiechavosť. Len pri rozlúčke obdržiac jedon milostný pohľad pozvala ma k častejšiemu navštevovaniu jích domu, čo matka, naučená vyplniť i tú najnesmyslnejšiu žiadosť svojej jedináčky, ochotne potvrdila.

Bola to noc po zábave! Obrazy stráveného večera v divnej smesici mihotaly sa mi, z ktorej jediný bod zjavil sa mi v úplnej žiare, a to bola krásna Mathilda. Pobočné obrazy sa potratily, ostala len ona sama. Čo to? pri nej pozorujem druhú postavu, závodiacu s ňou. Poznal som a nechcel poznať, slyšal hlas jej, ale milostný pohľad Mathildin zaujal zrak i sluch môj. Závodily dlho, až krásna Mathilda vrelý bozk vtisla na ústa moje a ja zavrel ju do náručia — tá druhá postava zmizla.

V radostnom rozochvení otvorím oči. Bol to sen — lež čo si mladá krev všetko ne-

pribásni? Včerajšie slová zneli zvučnejšie v ušiach mojích, videl som sa byť lúbeným, lúbil som i ja. Hlavnia túžba bola včerašiemu povolaniu zadosť urobiť.

Vyhľadel som si primeraný čas a neseny na kriedlach lásky pospiechal slub zameniť. Oznámenému dostalo sa mi bezodkladného pripustenia. Mathilda zabudla na včerajšiu ostiechavosť. Prvá návšteva dlho netrvala, ale zo srdečnosti matkinej a dcérinej zadržávajúc, pohnutým som sa byť cítil podobné návštevy častejšie opätovať. Darmo som čakal na príhodné okamženie, môcť srdce moje Mathilde otvoriť, ona rozhovor uviedla vždy do každodennej kolaje, len pri spomienke zábav, keď moja kráska zo žiarlivosti naproti rovesníciam ostré výpady na jednu-druhú stranu robila, aby som náklonnosti mojej k nej kolko tolko výrazu poprial, povinnosťou mojhou bolo: jej prednosť za nepochybnú vyhlasovať.

Túžil som po okamžení, kde vysloviac hlbokú lásku moju, z úst vlastných Mathildiných blaženost opätovanej lásky vyzviem. Po zábave u vyslanca N., na ktorej som prítomný nebol, bola pri návšteve mojej Mathilda samotná, ale zdalo sa mi rozladená. Zdanie ma neklamalo; po privítaní nasledovala zkuška:

„Znáte, že včera bola zábava u vyslanca N.?“

„Znám,“ odpovedám s podivením.

„Znali ste i to, že som ja povolaná bola?“

„Znal.“

„Prečo ste vy nebol tam prítomný?“

„Preto, že môj princípál v nebárs dobrých pomeroch žije s vyslancom N.“

„Vám je tedy viacej vrtocha pána princípálova ako ja?“

„Aká to otázka, milostivá slečno? Kto mi je prednejším nad vás? možno, že to neznáte, moja nespôsobnosť nedopustila mi vás o tom uvedomiť, ale, keď zdáte sa pochybovať, zaprisahám sa, že každé slovo vaše je mi rozkazom, a čoby mi život obetovať prišlo, vďačne ho obetujem za vás!“

„Odpusťte, nechcela som tak hlboko zasiahnuť, presvedčená o pravdivosti slov vaších, ale, aby ste ma na budúce v tejto viere udržali,

musíte šetrnejším byť naproti mne a nedaf sa celý večer darmo očakávať.“

Už som bol v záprahu a na vďak zapriahnutia pobožkal podanú mi okrúhlu rúčku.

Kruh zbožňovateľov o jedného sa zväčšil a bol som jedným z najoddanejších. Zdalo sa mi síce niekedy, akoby jiný bol nado mňa vyznačený, lež jeden pohľad a chlácholiace slovo vypúdily žiarlivé myšlienky. Spojil som i otcovu i moju theoriu o zdarnom manželstve v jedno, povetrné zámky jedon druhy striedaly, hviezda nachodila sa v zenithe. Ruch od krátkeho času v paláci grófa Rejského panovavší nedala mi prílišná zaslepenosť spozorovať, až sa nie len verejne hovorilo, ale matka mi predstavila Mathildu čo verenicu grófa Alfréda Vadóczyho. Očakávali blahoželanie; krásne blahoželanie mohlo sa zo srdca zúfalosťou naplneného vyprúdiť! Na šťastie naučily ma vyššie spoločnosti aspoň čiastočne ohlušit hlas srdca; nedal som sa zachvátit náruživosťou. A keď som sa i tej nezdvorilosti dopustil, že blahoželanie vystalo, po krátkych poklonách završil som osudnú návštevu, zanechajúc matku zadivenú a na tvári dcérinej posmešný úskebok.

V Prešporku viac stania pre mňa nebolo.

Dal som na vedomie princípálovi, pravda s vymyslenými príčinami, môj nezvratný úmysel, odísť domov. On ma presvedčoval, prosil a keď všetko neprospeklo za dosavadne chatrné služby odmenil sa mi tým, že v najbližšom stoličnom shromaždení na jeho odporúčanie bol som za stoličného prisažného vyvolený.

* * *

Chýr zo stoličného shromaždenia doletel pred príchodom mojím do rodičovského domu, opustenie Prešporku neprekvapilo rodičov mojích, ktorí ma už videli na prvom stupni schodov vedúcich — aspoň dľa jich túžby — na náramnú výšku slávy. Jich radostné city nebolo mi možno opätovať, miesto zahojenia jednej rany, otvorila sa mi aj druhá. Bola to ohromujúca zpráva o našej škole, trpký pre mňa obsah jej bol: pani učiteľka v tej nemoci, v ktorej som ju zanechal odobrala, sa na večný odpočinok, pán učiteľ opatrovaný svojou dcérou len polrokom prežil svoju

manželku a osirotená Anička po prečkanom smútočnom roku vydala sa za učiteľa Radslavického. Komu robiť výčitky? Anička nebola slovom zaviazaná mňa dočkať, otec môj dľa svojho pomýleného pochopu len moje šťastie mal pred očima, keď hľadel roztrhnúť sväzky moje so školou. Či sebe? nemožno! ja som s radosťou pospiechal domov, aby som pri Aničke zapomenul sklamanie. Sklamanie? Kto ma sklamal? Matilda v svojom chovaní a rečiach neoprávnila ma k tak vysokým nádejám, aké som si sám nastavil. Sám som jej ponukol aj život môj, ona mi dopriala miesto v jej sprievode pri zábavách. Keď to slovo „sklamanie“ ďalej rozberám, má ono ešte bolastnejší význam. Kto pred odchodom mojím bežal ako bez duše do školy a tam vynútil slzy z očka Aničkinho a potom obdivoval to panovanie citov, ktorého sám schopný nebol? Moja vina, moja najväčšia vina. Či sa znovu hodit do prúdu hlučného života? nie! ten ma oklamal; či samotou trápiť a moriť sa? nie! to by bolo nechlapské; prichytil som sa s celou zúfalou silou do prác povolania. — darilo sa mi, schopnosti a usilovnosť vydobyly mi všeobecnú dôveru.

Rok 1848. našiel ma čo služného. Moji prešporskí rovesníci výtvali, námi vtedy hlásané myšlienky našly cestu do života. „Volnosť, rovnosť, bratstvo“ bol nápis zástavy našej, volnosť, ktorú každý „mimovolne“ prijať musel, rovnosť pred zákonom na papierí, bratstvo, ale z bratstva bol vytvorený, kto smerodajných nezveleboval i v pokleskoch jejich. Nepriatelia vlasti museli zahynúť, aby vlast v pokoji požívať mohla svojho blaha. „Jedna reč“ preč s tými, ktorí natískaním svojích rečí rušit chcejú jednotu vlasti. Všetky tieto výrazy boly mi bežné a čo orgán stoličnej správy musel som bedlivým zrakom sprevádzať rušiteľov našich samospasiteľných myšlienok. Medzi poznačenými bol aj učiteľ Radslavický. V noci, keď najlepšie spali, vrátili sa moji lapaji do tichého príbytku a z náručia manželky pri horekovaní dietok vytrhli Radslavického a priviedli do väzenia.

Ráno oznámená mi bola návšteva jednej pauej; táto sa mi známa videla. Predstavila

sa mi čo manželka uväzneného Radslavického. Div som z nôh nepadol. Roky tomu, čo som za utlumenú držal náklonnosť moju ku Aničke a len jedno okamženie v jej prítomnosti rozpáľilo zaniklú náruživosť. Ale povinnosť je na prednom mieste, ja som slúžny, ona prosebnica — preč útle city.

„Ráče ma uvedomiť o žiadosti Vašej,“ oslovil som ju, premohúc slabosť.

„Môj manžel, ako ráčite znaf,“ odpovedala tichým hlasom, „včera bol uväznený. Ani on, ani ja nie sme vedomí takého priestupku, ktorý väzením trestaný býva; musí byť nejaké nedorozumenie. Úctive vás preto prosím, ráčte dať vec vyšetriť, aby môj nevinný manžel netrpel.“

„Nedorozumenie ani do reči prísť nemôže; váš manžel uväznený je pre poburovanie. On je poznačený medzi rušiteľmi krajinských poriadkov, bol čitateľom, rozširovateľom slovenských časopisov, tedy burič proti jednote reči vo vlasti.“

Jedna slza zaleskla sa v oku krásnej Radslavicej; v tejto slze čítal som výčitky. Páľilo ma, že úradnia moja prísnosť jej slzy vynútila; ale nebola to slza žiaľu nad uväzneným manželom, ale nadomnou, čo zaslepeným vykonavateľom nespravodlivých rozkazov. Keď slzu zatlačila odpovedala na moje slová:

„Dosiť som neverila, že milovanie materskej reči je priestupkom proti zákonom ľudským, keď zákon Boží ho nebráni. Môj manžel je tedy vinný, miloval úprimne reč svojho ľudu, má trpeť; sama už zostanem s mojimi dieťkami, odkázaná na milosrdenstvo cudzých ľudí, ktorí väznovu manželku odháňajú budú od svojích dverí. A keď vyhladovéli deti pýtať budú chleba, nasýtím ich rozprávkou o tom otcovi, ktorý preto trpel nielen sám, ale aj manželka a dieťky jeho, že Bohom stvorenú reč svojho ľudu miloval!“ zakončila slzami uduseným hlasom.

Ďalej mi nebolo možno vydržať.

„Nerozrývajte ďalej rany srdca môjho!“ zvolám trasúcim hlasom; „váš manžel dostane svobodu, a čoby ho celý svet obviňoval, prepustím ho. Vaša šlachetná myseľ je zárukou jeho nevinnosti.“

Vďakyplným zrakom pozrela na mňa a keď pre plač slova najst nemohla, podala mi ruku a vzdialila sa.

Na moju zodpovednosť bol Radslavický z väzenia prepustený, ja ale, ponevác sa mi dostalo napomenutia k väčšej prísnosti a ukrytého zazlenia, vzdal som sa úradu a zaujal otcovský majetok, zväčšený dedičstvom po mojom strýcovi.

Manželia Radslavickovci prekvapili ma svojou milou návštevou, vzdávajúc mi vďaky za môj — ako oni hovorili — šlachetný skutok, dovedúc sebou i dvoje zdarilých dieťok, Janka a Aničku. Bolo to skákania, krik, pre mňa neslýchaná, ale milá zábava. S radosťou som zadosť urobil jich pozvaniu a vrátil milú návštevú. Potom častejšie vracal a vracal, i keď ma oni nenavštívili; u dieťok zaslúžil som si zabávaním a donášanými darčokmi meno „strýčko.“ K závideniu bolo šťastie a pokoj domu Radslavického, nie pre oplyvanie bohatstvom, lebo toho tam nebolo, nie pre skvelé postavenie, lebo ktožeby to hľadal u dedinského učiteľa? ale pre prísne plnenie povinností verejných i súkromných, pochádzajúce z čistej studnice lásky. Radslavický bol šlachetný muž; poznajúc v svojej manželke všetky cnosti ženskej miloval ju čo svoj najdrahocenejší poklad; Anička milovala jeho a ja čo nerozlučiteľný člen rodiny zohrievaný sa na úslni tejto obapolnej lásky.

Mnohým na dcéry bohatým ocom a pani matkám nelúbil sa môj panický život; chceli ma na silu oženiť. Keď vábenie neosožilo, chytily sa jazýčky do klebetenia, keď sa klebety minuly účinku, premyslané bolo medzi poháriky, ba i vážne o vymretí starodávneho šlachtického rodu Khnassko z Kňazkovej. Všetko darmo — kde najst spoločnicu, ktorá by sa Aničke vyrovnala?

Roky sa míňaly, čierne vlasy začaly sa srieniť, nádeje maničiek prestávaly a mne sa dostalo názvu starého mládenca. Čo starý mládenec trávil som veľkú časťku života a tak aj dokonám. Vypovedal som vám celý život, aby ste neodsúdili aj vy toho všeobecne odsúdeného „starého mládenca.“

To bol obsah naleznutého listu.

Žiaľ junáka.

S Bohom buď, s Bohom buď
Ty drahá mať moja!
Veď ti berú syna
Do krutého boja.

S Bohom buď, s Bohom buď
Otče môj šedivý!
Volá ma od teba
Pokrik vojny divý.

S Bohom tu ostávajú
Milá frajerôčka!
Snáď viac neuvidím
Tvoje čierne očka.

S Bohom buď chalúpka!
Na vysokej holi;
S tebou sa rozlúčiť
Hoj! jak ma to bolí!

Rád by som ja zomrel,
Život obetoval,
Kebych to za teba
Rode môj bojoval!

Nech by sa na večnosť
Perny mi zavrely,
Keby reči mojej
Zvuky voľno znely!

Ale že za cudzé
Zhyniem v cudzom poli:
Oj! to ma, len to ma
Nevýslovne bolí!

V čiernu zem červená
Krv sa mi vyprúdi,
Zhyniem zabudnutý
Od sveta, od ľudí.

Mnohý kvet poľany,
Hole naše kryje;
A predsa mi nik z nich
Veniec neuvije!

Mnoho pevných zúl má
Kriváň krivohlavý;
A predsa mi nik z nich
Pomník nevystaví.

Oj! krušný to osud
Slováka junáka,
Až sa ho to jeho
Smelé srdce ľaká!

Dumka.

Vkradne nekedy cit v dušu sa moju,
Cit, jaký nemá ten pozemský svet,
Ukolísa ma k sladkému pokoju,
Prinesie dumky, jakých tu dolu niet.

Oku pomaly tratia sa predmety;
Ku sluchu viacej nedoletí blas;
Duch sa poberá preč v ďaleké svety:
V prešlý, prítomný i v budúci čas.

A sťa vo veniec deva kvety sberá,
Kvety najkrajšie, ktoré nivy dajú;
Tak z prešlých časov duch môj si vyberá:
Čo dobré, veľké, pekné ony majú.

A z toho veniec uvijem si krásny,
A dumám o ňom, dlho sa mu divím
A duch môj celý od neho úžasný,
Ťažko on lúči z vznešených sa vidím.

A keď z úžasu v čase prítomného
Smutne tonúci beh duch môj preletí;
Oj! i tu najde on si dač' veľkého,
Čo k nemu milo, dojímavovo vetí!

Oj! a budúcnosť! nepriehladné nivy
Čarovno-pestrým kvietim popresiate,
A duch môj tak rád letí v kraj ten snivý,
Dlho tam nosia krídla ho rozpaté.

Čo v minulosti, čo v prítomnom čase
Našiel veľkého, čo ducha povzniesie:
To v budúcnosti kraji najde zase,
Z nádeje sa tu v skutočnosť prenesie.

Tak čo aj len sám dumáť v chyžke sa zdám,
Čo aj celý svet zdá sa mi zavrený,
Predsa ho celý pred duchom mojim mám,
A celý je on pred mnou otvorený. —

Bohuznámy.

Vlkodlak.

Svietiace hviezdy nám vyhasili,
Mrak oku závoj prikladá,
Dravci dostali smelosti, sily:
„Uskoč za prah chasa mladá!
Ešte sa okná rodného domku
Ziaria svetlom na kozube:
Neboj sa kriku, hrnotu z vonku,
Utúl sa sem môj holube!“

Však vietor sfúkne ohnik z kozuba,
Iskry švihnú posledný jed
A matka hľadá svoje holubá,
Lež dieťaťa len niet a niet:
Pohľadá všetky susedné domy,
I tam len krik a plač a ston,
V celej osade samé pohromy —
Matkám zvoní pohrabní zvon.

Hen tam na bralo uprite oči!
Či poznáte pekla kvety?
Ako si zobák ohavný močí
V krvi vašich vlastných detí?
Ako pije krev, čo z vás dostaly
A vlastnej jím do žíl dáva,
By z nich vzriastla, čo aj pomaly,
Jemu podobná ohava!

Kedy bude ten hrtan pažravý
Krvou vašou naplnený?
Kedy sa váš strach, večné obavy
V radosť nádeje premení?
Len keď železná ruka osudu
Stísne ten hrtan pažravý:
Vtedy svobodne dýchať si budú
Svobodní synovia Slávy!

Samo Samovič.

Tak s klavirom ako bez neho.

Už je to len predsa všetko márnosť na tom svete. Poslali mi známi svetlokresbu (fotografiu), na ktorej sú v hromade zobrazení. Ale čože, neteší ma!

Keby jim len nebolo napadlo s takou pozornosťou klavír do svojho streda prijať a dať ho spolu s jich jinače veľmi váženými osobnosťami zvečniť, môže byť, žeby ma viac tešilo.

Keby, keby!

Keby jim len nebolo napadlo — a hlavne to keby jim nebolo napadlo, chcelť na tej svetlokresbe vyviešť originálny kúsok, tak by moja blaženosť bola dosť úplná. Ale oni chceli vyviešť niečo kremobycajúneho, originálneho, tak mi napísali vlastnoručne čierne na bielom, čím som vraj každého okúzľil na klavíre. A mám teraz dokonále nadelenie!

Ako každý vidieť môže, na tom obrázku jest niekoľko pánov, paní a paničiek. Ja by som nič nemal proti tomu, že je tam i niekoľko paničiek. Ale ako to má človek pokojne a trpelive preniesť, keď mi tí páni vlastnoručne napíšu, že som jich okúzľil „sprisaháním z Hugentov,“ — keď viem dobre, že za ten čas, čo som ja na klavíre prednášal to sprisahanie — bodaj sa nikdy nebolo spáchalo, keď som tak pri ňom pochodil — jeden druhému asi 20 meríc ovsu predávali. A ešte

chcú aby som jim veril, že boli okúzlení! — A tie panie a paničky, či slečinky?

Tie napísaly, nakoľko znám posúdiť, pravdu!
„A“ — myslíte si vy — „predsa sa netešíš, ty nevďačník?“

Podakujem sa ponížene!

A ten klavír, ktorý tam majú medzi sebou, jiste má môj vyobrazovať! Ale proti tomu sa ja čo najrozhodnejšie ohradzujem; ja mám klavír vždy v poriadku, a tomuto ešte i na svetlo píse vidím, že je rozladený!

Ako vidíte, som hudobník. Bol som v hlavnom meste dosť hľadaným, mnoho učedníkov zasvecoval som do chrámu tohto umenia. Bol som ale slabý na prsia.

Môj lekár potešil ma raz tým, že na teraz totižto ako ja nezomrem, jestliže pilne zachovávať budem jeho rady a predpisy. Ináče ale že podobná záhuba prís býva i smrteľná. Prvé bolo, že ma vyslal do hôrných krajov. Šiel som na Slovensko; veď viete, že tam viac hôr a vrchov, nežli rovín. Tam ma môj lekár, ktorý mimochodom buď rečeno, je môj priateľ a národovec, listovne navštevuje.

Bola jar, keď som na hôrnaté Slovensko dorazil. Rád bych sa bol dostal na blízko majstra hláholov, pôvodcu „Tatranských Sokolov,“ ale nebolo možno. Ďaleko od neho v po-

horskej dedinke bývam, v kraji romantickom, horami a lesami ovenčenom, riekou prebrázdnenom, potokmi oživenom, kvetami okrášenom, rosou operlenom.

Keď som z cesty okriak, ohliadol som sa okolo.

Býval tam jeden pán nadlesný, i jeden majiteľ mlynových závodov. Pán nadlesný nehladal síce, ale bol stredom sústavy nášho sveta. Pozoroval som síce u jednej pani veľkomožnej, žeby ona rada bola bývala, aby sa sústava tamejšieho sveta točila radšej okolo jej pána manžela, nežli okolo nadlesného.

Pomocník pána učiteľa mi ale povedal, že som planý hviezdár, že som zle a chybné vyzozoroval, lebo tá pani chcela a chce vraj, aby sa tá sústava nie len tamejšieho sveta, ale celého — a ani nie okolo pána, ale okolo nej samej točila. Tento opravovateľ môjho hviezdárstva bol pomocníkom tamejšieho starkeho učiteľa, nedávno z praeparandie vyšlý človek, ztelesnená theoria.

O starkom učiteľovi posmeškovali úradníci z panských závodov, že v geografii svojej vynálezky Cookove zanovite do povahy nebere. A čo sa týka jeho astronomie, že nasrže nezná pochopiť, akoby slnce, mesiac také telesá boly ako zem, a nie len ako tanier, alebo najviac ako mysa drevená, na ktorej pán závodník krája pečenú hus: a hviezdy žeby boly väčšie ako gombiky. Posmeškovali darmo. Vtipček ten niekde v nemeckých starodávnych novinách našli, a ponevác ho chceli upotrebiť, preto hľadali, na koho by sa hodil, a starý učiteľ prišiel jim vhod. A s tým dokázali, že akby Constantin Englizzen nie, tak by ani oni neboli vynajšli púšny prach. Lebo volili velice zle; pán učiteľ pri všetkej svojej skromnosti bol chlap na mieste, inakší ako preučný pán pomocník z praeparandie, ktorému prichodilo ešte mnoho ráz otvoriť očko, kým by bol videl beh sveta tohoto a naučil sa, že sa to každá vec nepočína s „valamint“ a ani nekončí s „a szerint.“

Ku spomenutým už dosiaľ osobnosťam pridajú ešte panie a slečny, tedy je svetlokresba hotová až na klavír, o ktorom neznám dohadat sa, či je?

Ku svetu tomu patrili ešte i susedia roľníci, ktorí mi tiež naklonení boli, a len tomu sa veľmi divili, že keď som jich raz videl s pluhmi pracovať na poli, ako som sa jich mohol opýtať: „ako sa jim orie?“ keď neorali, ale — úhorili.

V lete mi znamenite šlo. Ale po kuse prišla zima. Neštebocú vtácky. spevu nepočul, iba čo ja monotonne zívam. Ticho, ticho, len kedys nekedy vraný kvákajú. A i na tých musím sa hnevať, lebo veľmi nedbalo svoju i tak neslavnú úlohu spievajú. Mnohokrát na miesto čistého „kva“ z nedbalosti „kvrva,“ ba i „kvrcha“ nôfa, ako čoby jich žiadno hudobné ucho neposlúchalo.

Leje sa cievkami. Ja zívam po týlni ako pred týždňom, a žiadna beseda, ani ples, ani nič. Ja zívam po mesiaci ako pred mesiacom, a len žiadno divadlo, ani večierky, ani priadky, ani nový concert, ani nič.

Hrúza! hrúza!

Býval som u kováča. Mal úhladný domček a v ňom prepustil mi chýžku. V lete to bolo príjemné bývanie, kým z blízkeho hája účinkoval na útraty najvyššieho panovníka vydržiavaný orchester slávikov, drozdov a iných štebotných spevákov. Ale ten zakončil rýchlo svoje pohostinné prednášky a zostalo ticho. Ticho a slepo. Ani len výhľadu nebolo. Hmla, ako čoby si z mecha, ale ani nie múku, ale len popol sypal.

A ešte váhal som dopraviť si klavír.

Myslel som, že sa politikou zabavím. Ale som schodil. Všetko bolo dobre, kým som hovoril, že sú časy plané. To uznal každý. Keď som ale dôvodil, že takéto a onaké sriadenie by mohlo odpomôcť biede, tu sa všetci unisono oborili na mňa, že nie, a že sa to len vtedy stane, keď urodí sa hodne, ale hodne — zemiakov! S takými politikmi koniec politike!

A ešte som nemyslel na dopravenie klavíru.

Šiel som sa vyraziť do výhne. Pán majster bol dakedy vojakom, tak dost vyrazenia.

Keď rozprával, praskol na nákovu a poplul do rúk a začal: „letí vraj gula a vytrhne vedľa mňa taký rad, ako odtiaľto až do...“ Pán majster zase poplul ruky, a ja som mal času rozmýšľať, že či tá gula

nevytrhla taký rad, ako odtiaľto až hen do, na dobrých pädesiat krokov vzdialenej stodoly. Ale som sa predsa mylil, lebo nevytrhla až do kolesne. ale do mesta, ktoré len tri hodiny cesty vzdialené bolo.

Ej to je pravda, keď si pán majster zahluhal, to stálo za to; nenamáhal sa darmo, ale odvalil to že radosť poslúchať.

Ja myslím, že od týchto čias rozhodne započalo sa lepšenie mojich prís.

Škoda len, že pán majster mnoho toho nevedel, že som už o týdeň všetko znal, čo pán majster ako vojak i nevojak zažil. Potom som sa zas len nudil, ako predtým.

V svojom zúfalom postavení napísal som list priateľovi doktorovi, aby mi klavír poslal. O týdeň stál pred mojimi dvermi, ale nemýlte sa, nie priateľ doktor, ale klavír.

S pomocou susedov zložil mi ho hneď domáci pán. Pri tej príležitosti mi on dokázal a preukázal neohraničenú ohotu a podporu. Nie dosť, že ho — ten klavír totižto — do poriadku zložili, ale ešte i vtedy, keď som ja klúčikom naprával strany, znechutila sa mu moja nesporá práca, ktorá dľa jeho náhľadu s takým ničím, ako bol klúčik, ani sporšou byť nemohla, a preto mi s veľkou ochotnosťou ponuknul všetky svoje mlatky i perličky, i kliešte, i mechy vari a nákovu.

Susedkom som v radosť dal peňažné zprepítané, oznámiač jim čo najrozhodnejšie, že všetko spoluúčinkovanie pri oldomáši zo svojej strany odopieram. To jim nešlo do hlavy. Opovrhnuť sklenkou, keď i tak viac už nič nestojí a zapltená je — ten čin si nijako odôvodniť neznali. I zostalo to navždy v jich očiach pohádkou nerozlúštenou, následkom čoho zostal som v týchže jich očiach dajakou nábožensko-rozkoľníckou pohádkou.

Keď bolo všetko v poriadku, čiahol som do strún. Bál som sa, že ma už belduch hudby opustil, že chorá hruď nebude môcť vydechovať obeň kúzla. Lež nie! Z klavíra lialy sa zvuky, že sám žasnem. Hneď tklivo mätko zavznely hláholy, hneď prísno pevno valily sa ako krok osudu. Zpomienky a odhodlanosť! A mier povedomia ako okean balzamu oboje do seba utápäl! Bola to jedna z mojich najlepších improvisácií!

Mal som i publikum. Lud môj totižto, ktorý ako klavír viezli, hneď sa upozornil a sbehol, že či to vraj mŕtveho nevezú, lebo potom by vraj kamenec s búrkou zbil chotár. Ponevác ale pán majster a pani majstrová hlavne poskytnúť mohli dostatočné uspokojenie, lud môj tedy nerobil žiadne ďalšie prekážky, ale radšej sa postavil do susedovej stodoly a očakával veci, ktoré prísť mali.

Tešil som sa, že ma práve pri podarenej hudbe poslúcha môj lud. Keď som dokončil, vyhliadol som oknom, ako asi zavládla nad nimi najväčšia sila môjho umenia!

Hu Apollo a všetkých deväť múz!

Stárež odišla. A mládež na toku tancovala, akoby cigán hral ten najodranejší čardáš; pri ozonoch nadzemských mojej umeny tancovala, že len tak slama lietala ponad ňu!

Hu! jedonásť Apollov a devädesiatdeväť múz! —

Už lud môj nebol viac lud môj, ale len susedkovia. A pohanenie toto dobre som jim naznačil. Počkajte, susedkovia, to vám draho padne, to ste pomstu umelcovu vyzvali na seba!

Onedlho jich zastihla!

Prišla jich hrba ku mne, abych jim zahral. No to ste si zle poradili, myslím si, a čiahnem do strún, a tou najprefikanejšou zatvrdilosťou hrám tie najotrepanejšie a ordinárne melodie. To vám za kolesňu! A hral som tak za hodinu, aby dobre pocítili ukrutnosť urazenej umeny! Bola to za pomsta! len len, že sa mi nepustili do tancu v chyži!

Takmer všetci z tej svetlokresby ma navštívili po príchode môjho klavíru. Hral som jim niektoré sonaty a z Fidelia od Beethovena. Ako prestanem, poslucháčstvo moje bezdýché. Či ušiam, očiám veriť?!

To som neočakával!

Kto zná pocítiť moc hudby, ten najiste zná ako mu po čas hláholenia velikosti zvukov hruď pije jejich čarodejnú moc, že zabúdať sa zdá na život a nedýcha. Pravý umelec kúzlo toto uzná za šťastnejšiu odmenu svojich námah, nežli deväťsto toliarový honorár za večer.

A mojím očiám ako veriť? Hoj, také oduševnenie, aké zavládlo u mojich známych,

nevidel som ani v hlavnom meste. Viac nežli som žiadal.

Bol som blažený dosť dlho. A keby tej stienky nad klávesami nebolo, snáď na veky.

Nešťastná stienka, nešťastná svetlokresba!

Hral som to nešťastné „sprisahanie z Hugentottov!“ Obyčaj moja je v hre celkom hudbe prednášanej žit — ako to i príchodí. Ale vtedy som nešťastnou náhodou pozrel na tú stienku nad klávesami. — Nešťastná stienka je tak hladuško vyleštená, že sa na nej dejú všetky tie optické zjavy, čo i na obyčajnom zrkadle. Tak vyobrazovala sa na nej s úžasnou určitostou celá za mnou sediacia spoločnosť. Ale ako! V rákosi dobre plúca nevydujú! A ja potom bezdychosť odvodzujem z úchvatu a oduševnenia!

Bol by som hneď pretrhnuť hudbu a o odpustenie prosil za prekážanie v ovsíkových kšeftoch, to bola prvá myšlienka. Ale neurobil som to. A prečo? Bola tiež nešťastná stienka na príčine.

Len sa v tej stienke zajasaly dve tmavé očká, ktoré na rákosi nebraly podiel. Tie očká boly pod alabastrovým čielkom, milo ukrytým havrannými kaderami. A loly nad líčkami ako lalija, a perami ako jahoda. Medzi a pod nimi z čiastky bol noštek na líbanie a briadka na — zjedenie.

Jedným slovom, čoby z tých najnudnejších byrokratov a filistrov záležajúca vyšetrojúca komissia prišla, predsa by sa tie články hodné ľúbosti plného obdivu, konštatovať musely čo vlastnosti krásnej slečinky.

Ja som nevolal žiadnu podobnú komissiu s protokolom. Mne dostatočným bolo to, čo videly moje oči.

Ale nie dosť. Ja som videl krásnu slečinku nie len že nebrala účasť na rákosi, ale i s účasťou sprevádzať hru moju! Kedykoľvek podarene predniesol som niečo umeleckejšieho, ťažšieho, vtedy vždy jasnala jej krásna tvárička v blahonosný úsmev!

Hral som!

Ale nie len to. Kolkorazi sišla sa ctená spoločnosť, prišla slečinka tiež, a sadla si na obvyklé miesto. A kolkorazkoľvek rozkrákorila sa pri mojom hraní ctená spoločnosť do zádychu, neodvrátila kráska oko od môjho

klavíra. A vždy pri ťažších taktach jasnala v úsmev.

Strojil som sa odmeniť svojej hudbymilovnej poslucháčke, a pravdu vyznajúce, myslel som, že i obdivovateľke. Znajúc, že ona pozorne a nadšene sprevádza hláholu hudby mojej, zabúdal som na to, že mám okolo seba rákosť vystráajúce tvory. Jej a pre ňu som hral. Ostatných nebolo pre mňa. Videl som v oku duše svojej jej zápal, jej súciteľné srdce. A obrazotvornosť tvorila mi krásne ráje budúcnosti, ak Boh dá, pri nej, s ňou. Onedlho vyviedol som skladbu, akú uznal som za najprimeranejšiu jej citeľ. A y skladbe vyslovil som len jej zrozumiteľné city svoje. Dosť skoro bolo to všetko hotové. Pracoval som s dušou, zápalom, nadšením. City srdca môjho prelievaly sa v sladké zvuky hudby. S netrpelivosťou čakal som deň, v ktorý ma ctená spoločnosť opäť pocíti prítomnosťou svojou, opäť sa narákoší, a krásna, duchaplňná tvárička zase zjaví sa na stienke, hudbu moju jediná poslúchať bude, a na odmenu miesto cudzých skladieb, jej vlastný, jej venovaný kus počuje.

Opisovať rozpoloženie ducha môjho, v ktorom očakával som čas príchodu mojích ctených známych, je vec nemožnosti. Len to viem, že varioval som na sto, jestli nie tisícoraký spôsob tú otázku: či i ona príde? — Summa summarum, podujímal som mnohé nemožnosti, kým prišiel ten čas určený, kde som celý blažený sedel u môjho klavíra, a na stienke nad klávesami v nekonečnej radosť pozoroval som, ako ona barví sa milou tváričkou a do vytrženia jasajú jej temné očká.

Tými najnádhernejšími hláholmi hľadel som naladiť jej pozornosť, a zachytiť do skladby jej venovanej. Už číham v nekonečnej vóli...

„Nože z Beethovena niečo, prosím Vás“ zavzneje jako úšklabok pekla učiteľovho pomocníka hlas, a to ten jistý hlas, ktorým hovorievať zvyknúť, keď absolútne nič nemyslel.

Div že som nevyskočil. Pokazil mi tak velikánsky úvod. A viem, že slečna tak bezdychu hľadela na klavír, akoby predtušila bola.

I jinače som mal na neho zvrchu. Nie len že ma mrzieval s filisterskými theoriami, že to až policajne zakázano, proti ktorým žiadne dôvody neosožily. A konečne len vše chodieval s Beethovenom, a neotváral uši, keď som hral. Ja som sa z počiatku tešil, že z tak čistého zdroja rád požíva hudbu. Ale čo sa nestalo?

Hrám ja raz zdľhzej chvíle ordinárny marš, bez ladu a skladu trieskajúci. A pán pomocník len začne o dušu chváliť Beethovena. Pozerám, čo sa tomu človeku robí? A ten si myslel, že všetko čo trieska, plieska, vrieska, je dielom Beethovenovým. Taký on bol znalec hudby!

No teraz si ty mne prišiel v čas. Nič nepovediac naplnil som celý dom treskom, ba i celú dedinu, ako čoby Turci išli, alebo vojakov odberali, a potom obrátil som sa k nemu.

Vedel, že sa ho zpytujem, čo za výčin urobila moja prednáška. Následkom toho zdžil tvár, a hlasom takej opravdivosti, ako čoby ste mu do kliešov zasekli ucho, zvolal skrúšene: „Oh Beethoven!“

No dobre, tak ti treba, smial som sa v duchu. Lebo som mu žiadneho Beethovena nehral, ale len z dobrej duše trieskal a plieskal, len tu i tu pohladkal, aby predsa dáky lad a sklad malo.

To mu bolo za všetečnosť!

Ale, aby sa zase nenamyslel na niečo, skoro reku do slečnovej skladby, aby neunavila sa eudzými vecmi. Rýchlo vierily zvuky, rynuly hláholy, zavznievaly šumy, a úvod zase bol hotový! Strojil som sa len s najväčším výrazom započaf.

„Ach nože „dies irae!“ napadne na nešťastie pánu nadlesnému. Fuč bol opäť krásny úvod.

„Akurát, dnes ako zdá sa ani jinšie nebude, len „dies irae“ pomyslel som si v duchu, a hral som žiadaný kus. Popredku som vedel, že očakávaniam pána nadlesného neurobím zadosť. Na klavíre nemožno trúby a bubny nahradiť, a bez týchto „dies irae“ je bez ceny.

Bál som sa, že všeho dobrého do tretice i teraz sa vyplní, keď som po tretíraz hral úvod do skladby venovanej slečne! Ale nie!

víťazstvo! započal som i skladbu bez ďalšieho vytrhnutia.

Celou silou umenia viedol som krásnu poslucháčku, lebo len jej a pre ňu som hral, do skladby. Následkom toho tak som bol zaujatý s úvodom, že som ani nepozrel na stienku nad klávesami, až potom, keď som už samú skladbu hral.

Nuž tak tedy som pozrel!

Ó beda! ešte ma i to očakávalo?

Jedna dobre zralá slečna, ktorá vo troje znala besedovať súčasne, preniesla na moju poslucháčku pole svojho účinkovania, a prisadla si ku nej. Či vari ju mrzela jej pozornosť? Oh to hroznejšie nežli som očakával.

Ale truc na truc niekomu, nepretrhnúť som za to prednášku. Keď i nepovšimnuto odznejú moje hláholy, nech! aspoň odznejú slávne! Zuely veličensky. Na stienku som nepozrel, tej som dal predbežne výhost, načo mi bola, abych v nej videl svoju — porážku? Abych videl ako pozorovateľka moja počúva na miesto hláholov mojej hudby suchoparnú rozprávku zralej slečny? abych videl, ako slečne odpovedá a nie viac mojim hláholom tým známym nadšením? — Veď i tak bol žiaľ môj úplný. Ale hral som navzdor žiaľu poslednou vládou, veď som bol presvedčený, že si hrám labutiu. —

„Ah krásne, utešene...!“

Bože, čo som to odrazu počul? Ten nadšený hlások, čo to vravel, nebol ničí jinší, len mojej krásnej pozorovateľky. Nevidel som síce v stienke ten hlások, ale znal som ho dobre, ani a v druhej prázdnine.

Nebol bych veril, že to pravda, kebych nebol pozrel na stienku. Tam som videl, ako pozorovateľka vždy napnuto hľadí ta, zkadiaľ sa vinú zvuky. Čo viac i zralá slečna nechala rozhovor, a hladela tiež tak. Ale poznal som, že nie tak vrelo, nie s takým napnutím, ako moja lúbená pozorovateľka.

Moja porážka bola úplným víťazstvom. Čítil som božskú silu v nadriech, a na veľmoc rozplápolalo umenie, tak som hral, a konečne i dohral!

I ostatní tleskali, ale nepočúval som. Mój celý smysel ba celá bytnosť, čula len ten hlások, čo tak oduševnene šeptal susedke:

„Krásne, utešene ...!“

Hm!

Pýtate sa čo chcem viac?

Nič bych viac nechcel, keby len nebolo originálnych nápadov.

O nedlho doniesli mi zpomenuť svetlopis, a čo mal byť znak uznalosti, povedia mi, že na opačnú stranu naznačil každý sám vlastnoručne, koho som čím okúzlil.

Tušil som síce, čím som môhol najviac okuzliť moju utešenú, laskavú poslucháčku, na ostatných mi vonkoncom nič nezáležalo — ale pre lepšiu bezpečnosť vyňal som predsa svetlokresbu z rámika.

Ztrápal som, či to naozaj moja skladba bola, alebo či vôbec krásnymi prstokami niečo naznačila. Šťastie, že som hneď videl jej písmo „krásne, utešene“, lebo tajil sa mi dych, kým som len medzi ostatnými nepoznal jej belučkú ručinku.

Stalo sa to na šťastie po krátkom priezore. Len len, že som nepritisnul svetlopisu

na srdce, ako som zazrel jej riadky, a priberal sa k čítaniu. Vtedy som cítil, ako sa mi tvár okrúhlila.

„Krásne a utešene! Celá som okúzlená, keď hráte. Vždy krásne hráte, neznám kedy krajšie, nemôžem oko odtrhnúť od hry vašej, uchvátená tým bielym, čo tak krásne vyskakuje, čo sa tak hneď dvíha, hneď padá!“

Tedy to ju okúzlilo? Bol to ako každý vidí, tlučič pre piano a forte! Tak som to čierno na bielom čítal, a teraz až uhom som počul, ako sa mi džíla tvár. Nie sladké hláholo hudby; nie umenie, ale vyskakovanie tlučiča to bolo, čo ju zaujímalo, okúzlilo!

Fuč byly všetky illusie, a s nimi i všetky výhlady do budúcnosti. Myslel som, že častým vyberaním z rámca dost skoro poderiem ten obraz. Teraz nedotknutý visí.

Len originálne nápady mohli nebyť na svete!

Polyt.

Anthropologické úvahy,

alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnosť
kroz prírodu.

Hovoríme o duchu ľudstva, o duchu čelade, plemena, národa, o duchu istých ľudských tried, o duchu, ktorý spravuje spoločenský život, ktorý pôsobí a žije vo vede a umení: ale to všetko nenie osobný, individualizovaný, samostatne jestvujúci a účinkujúci duch; lež iba duch odťažený buď istú špeciálnosť alebo istú pospolitosť, všeobecnosť vyrazajúci duch; duch odťažený, ako taký čo z tisícov a z tisícov živých duchov sa pramení, a ako duch vo svojej činnosti, v dielach a skutkoch obsažený, alebo radšej objavený. V anthropológii však nemáme do činenia s týmto odťaženým duchom, ale s duchom zosobneným, individuálne živým a činným, a preto je to duch v tele, v organickom ústroji sa javiaci, s telom nerozlučne až do smrti jeho sviazaný, svoj ústroj v ňomž žije a pôsobí prenikajúci a s ním sa stotožňujúci, na kolko tento orgán je aj verným odbleskom jeho. Duch tento sa tedy spojuje s prírodou

organickou, pokiaľ telo je útvarom prirodzených živlov, aby kroz túto prírodu osobne, samostatne žiť a pôsobiť mohol na svete, i viazať a spolčovať sa vládal s duchami sebe príbuznými, totiž s ľuďmi. Takto vstupuje duch v bezprostrednú jednotu s prírodou zvláštnou, do nejž sa ako duch vteluje, ju k svojim účinkom upotrebuje, a preto si ju pre seba aj zvláštne ustrojil a prispôbil, že možno o nej rieciť, ako je ona rúchom jeho, pre celý život od Boha mu daným.

Po predoslani tohoto a po úvode nedávno v časopise tomto podanom, pristúpime už k samej veci, držiac sa sústavy a hlavných myšlienok menovaného filozofa, s nímž sa vo všeobecnosti shodujeme, ale v objasnení anthropologických právd a zkuseností, nasledujúc kde toho treba, svoje vlastné náhľady a idey, a preto nutno nám bude na nejednom mieste pre lepšiu pochop a srozumiteľnosť veci, ale aj k voli väčšej živosti a zaujíma-

vosti, pojednanie naše rozšíriť, aby sme sa kroz púhe abstrakcie a fažky sloh nestali nudnými a tak vidme:

I. Ducha vo svojej bezprostrednej jednote so svojou prirodzenosťou sa nachodiaceho.

Jednotlivý, subjektívny duch, javí sa tu na zemi razom so svojim telesným ústrojom (telesom), ktorý má iba zdánlivé prvsenstvo pred ním, lebo zdá sa, že je telo prv ustrojené, ležby duch do neho vstúpil, ako dáky človek, ktorý nebudoval si sám svoj dom alebo príbytok, vťahuje sa do domu alebo príbytku cudzieho, aby za istý poplatok v ňom prebyval. Ale nenie tomu tak, ponač duch ako princíp nie len zemského života napospol, ale aj čo princíp duševného života a človeku zvlášte, alebo že tak rečiem oduševnenosti hmotného tela, v tom okamžení tu byť musí, ako sa človek v živote matky počína, telo je mu príroda, to jest to, čo sa k nemu živo a nerozlučne prispôsobuje, prichodí, pritvára, prirodí, alebo ešte lepšie súrodí. Preto hla ač nenie možné živé tvorenie sa človeka v zárode a v plode pozorovať, lebo fyziológii mohli posiaľ iba mŕtvý plod skúmať, pravdepodobné je, že si každý duch alebo duša svoje telo ustrája a pristrája, a tak duch alebo duša, ktorá spojuje sa s hmotou, pracuje rovnobežne s mocou a zákonom prírody na svojom ústroji, a zase obrába hmotu vedľa síl svojich a povahy svojej v orgá i jej dokonale primeraný, kroz ktorý by ona presvital alebo vyrázať sa mohla. Iba takto pochopíme, že jedon a ten istý manželský pár môže mať deti, ktoré môžu si byť zväčša podobné, ale nikdy nie docela rovné, lebo každé z nich má svoje jak telesné tak i duševné vlastnosti, mocou ktorých sa od svojich bratov alebo sestár odlikuje, delí a rôzni. Preto manželia žiadostiví sličných a duchaplných dietok, musia byť sami zdraví, mierni, triezvi, rozumní, prevažujúcej duchovnosti, vzdelania nepospolitého, harmóničného života ducha s prírodou, a povinní sú chrániť sa každého či duševného a či telesného presilenia. Ibač stať sa môže, že sa jejích najvrúcnejšie želania nenaplnia, a že sa jim narodí deti duševne

tupé, alebo blbé, z nichž žiadon paedagog ničoho nevyvedie, lebo vraj ani v Paríži nenarobia z ovsá ryže. Národ náš niekdy napospol zdravý, silný, krásne zrastený, presličného obličaja, smelý, odvahy plný, ale aj tichý, ľudský, jemných mravov a velice umný, vtipný a činný; od tých čias, čo navykol k pálenčeným nápojom a nezná už ani miery v tom nešťastnom pití zachovať: hrozne degeneruje, a s bolastou hladíme na to, ako fyzicky i duševne vždy viac klesá a hynie, akoby ani nebol potomkom toho obdivovaného niekdy a napospol chváleného národa slovenského!

Hovoríme, že je telo prv hotové, nežli makavý zjav ducha, a tak že má prvsenstvo pred duchom, to sa však len preto hovorí, ponač je telesná ústrojnosť človeka s jeho narodením sa, a tak s plodom na svet prišlym už hotová, kdežto bytnosť ducha v detati nedá sa hneď pozorovať. Ale je to iba zdánlivé a nie skutočné, lebo duch je už v zárodku človeka a tak v plode jeho obsažený, ako na svojom rozvoji pracujúci, a k prevedeniu svojmu pomaly prichádzajúci, a poň k nemu dôjsť majúci. Následkom toho nie sme v stave udať v bytnosti človeka od jeho vzniku až po smrť to okamžení, v nomž by telo a duch mimo seba, alebo jedon od druhého oddelene jestvovaly. Dieťa v živote matky jestvujúce má už ducha v sebe, ale nie ako ducha pre seba, ponač tu o skutočnom povedomí ešte ani reči byť nemôže; lebo ač reálna možnosť samostatného ducha je už tu, ale skutočnosť duševného života, zpadá do ducha matkinho, jejž silné, ohnivé, živé dojmy (Affekte), city, vášne a náruživosi, dušu detata bezprostredne prenikajú. Odtialto nasleduje, že už vznik a tvorenie sa človeka vlivom všemohúcnosti božskej, je nesmiernej váhy a dôležitosti pre nás; prečo len v poriadnom manželstve, pri mravných rodičoch, vlivaním ducha a srjca vzdelavej a pobožnej matky na dušu diefata, naroúť sa môže vytečné dieťa, zvláštny, nad iných vynikať majúci človek, a preto jakovosť matky velice palá na váhu pri detati. Z tejto príčiny musí sa matka vo svojom poželnanom stave zvlášte všetkého toho varovať, čo by

telesne i duševne škodil mohlo deť tu, menovite prudkých vášní a hroznej náruživosti. My sa tomu často diviť musíme, jaké množstvo citov a názorov daktoré dieťa len dakolko mesiacov počítajúce, už v sebe prechováva, a oproti tomuto živému prirábaniu v sebe matkiných vlivov, zvlášte jej citov názorov a vzdelanosti od deťafa, pozdávame sa sami sebe chatrne činnými byť. A preto hľa musíme pochod ducha na ceste jeho rozvoja, vedľa jeho výsledkov ocenit znat.

Počiatkom psychologie a následkom aj anthropologie, je podstatná jednota ducha s tým, čo mu je od prírody pripojené alebo pridané, alebo jednota duchovného s prirodzeným; toto je ale pre ducha v jeho bezprostrednosti, t. j. v stave jeho ešte neurčitom, pokiaľ osudným, pokiaľ sa on kroz rozvitú v sebe svobodu, nestane pánom svojej prirodzenej určitosti.

Tu povážme teda:

1. *Prírodné jakosti (vlastnosti) ducha, alebo jako sa duch vo svojom počiatocnom stave, v nepovedomom ešte rozvoji javí.* A aby sme to poznať mohli, musíme uvážit vlivanie zemskej planéty a slnca, jako aj zvláštnych plemenných určitelností na človeka.

2. *Prírodné premeny, alebo tie zmeny ducha, ktoré porstávajú v ňom prv, ležby sa on mohol slobodne určovať, vlivom prírody zapríčinené.* Tu nám príjde hovorit o rozdieli pohlavnom, určenom aj duchovne, keďže inak si nerozvíja muž ako žena a dieťa jé jejích živým a milým spojivom. Prehovoríme tiež o veku ľudskom, detskom, mládeneckom, panenskom; mužskom, ženskom a o veku staroby. Potom ale o sne a bdení, o spaní a prebudení sa.

3. *Povážime citacú moc človeka, kde spomeneme cit zovnútorý, kroz smysly a čuy spôsobeny; cit vnútorý, v duchu a v srdci povstávajúci; cit všeobcný, neurčitý a cit vnútorý, organický procesu chemického.* Spomenúe pak smysly zovnútoré, bude nám treba i o smysle vnútorom, ideálnom prehovorit.

Každý cit je jakostné (qualitätisch) určovanie ducha i tela, ktorý ako taký, oboje preniká. Každý, aj duchovný cit sprevádza,

ako Sti-denroth výborne poznamenáva, istý ústrojný pohyb, má on tedy aj v telesnosti svoj ozon alebo ohlas. Odvratne ale opät mení každá zmena jeho prirodzenosti stav a polozenie ducha, dáva mu inú naladenosť. Tak hľa iné pocity máme v duši i v tele ako zdraví, a iné ako chorí; ináč sa cítíme pri sile a čerstvosti a ináč pri slabosti a vyčerpanosti síl našich; ináč keď sme veselí a spokojní, a ináč keď sme smutní a nespokojní. Ináč v stave duševnieho nadšenia, a ináč v duchovnej ochablosti. Cit príjemnosti nás dvíha, cit trpkosti ale nás zráža. Dobrá nádej naplňuje nás odvahou, smelosťou a veselosťou, ale pochybovanie nás zomdlieva a skormucuje. Než každý cit je dač prechodného, lebo ustupuje porad inému a inému a inému stavu. Tu panuje neustála priemennivosť, odtiaľ je tu jakosť ducha so zmenami totožná.

A) Prírodné jakosti (vlastnosti) ducha.

Zdá sa nám to byť protimluvou, hovorit o prirodzených jakosťach ducha, jako je aj dač vo veci, ale keď povážime ten pomer ducha, v ktorom on stojí z prírody vzatému a ním preniknutému orgánu svojmu, vtedy nám to prestane byť protimluvným, alebo tá protiva sa vyrovná. Lebo ačkoľvek je duch sám sebou od prírody odchodný a rozdielny: preda je on vo svojom počiatocnom byte čo vtelesnený duch, tak jedno s ňou, na tolko s ňou stotožnený, že jakosti prírody v totožnosti tejto stávajú sa aj jakosťami jeho. Jaknáhle sa v ňom však povedomie seba prebudilo, vidí a cíti, že je už prírodou určený, t. j. v účinkovaní svojom ňou podmienený, alebo že nachodí sa v jej moci a objatí. Duch individualisovaný má síce od počiatku povedomie, ktoré sa k samostatnému životu ducha vyhľadáva, preto ako sa hovorit, ešte len prichodí k povedomiu duševnosti svojej. Človek tu nerozoznáva a neoddeluje ešte jasno účinky ducha od účinkov prírody, ktorá pôsobí naň mocou velikou. — Ducha sebedomý poznáva, že mu je telo jeho dač od inokial daného a preto dač pripojeného a prístvoreného. V tejto tuhej sviazanosti ducha s telom,

mohli by sme ho právom dnchom prírody pomenovať, pretože je on s prírodou stotožnený, ale nech tu nikto nebere vec v smysle pantheistickom, nech sa mu nesníva o duchu alebo o duši celej prírody, lebo tu možno hovoriť iba o podmienenosti jednotlivého ducha kroz prírodu. Vychodiac teda z tohto stanoviska ducha, ako ducha kroz prírodu určitého; označujeme túto jeho určitosť:

1. *Ako všeobecnú určitosť planetárneho života zeme, ktorú on obýva;*

2. *Ako zvláštnu určitosť plodom zapríčineného plemenného rozdielu;*

3. *Ako individuálnu určitosť jednotlivca, dľa jeho jednotnej, osobytnej povahy, alebo jeho prirodzenú sporiadanosť (Constitution) a ležiacu v ňom tvorivú možnosť. Tu prehovorme o temperamentoch a o daroch ducha. O idiosynkrácii, apathii, antipathii a sympathii.*

Sú ľudia tak ďaleko prírodou a telom opanovaní, a preto tak málo sebedomní, že ledvy znajú to, ktera k jich Boh vystrojil dušou rozumnosť schopnou a nesmrteľnou a určil jich k panovaniu nad prírodou. Títo ľudia náležia alebo triede docela nevzdelanej, nad potreby tela ďalej a výše nemysliacej, v nichž duch ešte spí, alebo sú ľuďmi, ktorí vo vzdelanosti už dost vysoko stáli, ale kroz nedôstojnú človeka zmäkčilosť do materializmu upadli, ktorý ducha, ako kárajúceho jejich pád a porušenosť, z hnevu a vzdoru prsto zapierajú. Tamtým sa nedivíme, lebo oni málo čo znajú o duši, tak že keby aspoň vo snách obrazotvornú moc duše nezakušovali, ničoho by o svojej duši nevedeli. Než týchto tak rečeno prevzdelaných ľutovať musíme, že svoj prví vzdelanostný stav tak biedne zavrhli, ktera sa ešte horšími od oných stali, pretože živšie predtým a vynikavšie v ríši ducha, stali sa zapieraním Boha a duchovných princípov ľudského života, prostými

odpadlíkmi od ducha. Tak hľa zakončil nekďajšiu slávu svoju, predtým kritik duchosveta mimoriadny, potom ale odpadlý od objektívneho kresťanského sveta, Strauss, ostavší konečne atheistom. Tamtým je len hmota dačím, juž k potrebám života využítkovať cieľ jejich života stanoví; títo ale kroz svoje protivenie sa Duchu svätému, utraciac vieru v Boha a v samostatný duchovný svet, nezajú nič o dnchu božom v človeku, veria len v ducha prírody a v ducha pantheistického. dľa nehož sa jim predstavuje prirodzený svet tento ako istým všeobecným duchom opanovaný, ktorý v ľuďoch a v národoch ku svojmu povedomiu prichodí.

Duch človeka ale najhoršie pochodí v tom páde, ak sá dákou nešťastnou náhloou od ľudského príbuzenstva svojho v tom veku odlúči, kde ešte ani k reči a preto k myslenu nedospel, lebo deti, ktoré odlúčili sa od spoločnosti ľudskej, a dostali sa medzi zvieratá, do lona a pod moc docela nemysliacej a nepovedomej si prírody, celky sozvierateli alebo zdiveli, jako máme na to zvláštne a nepodvratné dôvody. Medzitým stať sa môže, že i človek odrastlejší, ktorý už vedel hovoriť, ale zbavený ľudskej spoločnosti zapomenul úplne svoju reč, i nemohol sa ináč lež zvukami a hlasmi zvierať ohlasovať. Takéto príklady časom k podopreniu úvah našich predostrieme.

Že táto naša planéta, ktorú obývame, velice a zvláštne vlíva na nášho ducha mocou svojej prírody, to už ztadiť poznávame, že už samo podnebie, v ňomž sme sa zrodili, vlíva jak na ústrojnosť tela nášho, tak aj na vývin ducha, ktorý je menej alebo viacej mocný a šťastný. Pravde podobné je, že na inej, fysicky ináč sporiadanej planéte, nežli táto naša je, nie len telesne ale aj duchovne ináč by sme sa rozvíjali, nežli tu.

(Pokračovanie nasleduje.)

Mladému básnikovi.

(Dokončenie.)

Na francúzskom dvore, kde hýřila s kráľom aj jeho priazeň zobrajúca, svojich starých práv pozbavená šľachta, vždy viac a viac sa

zmáhala zkazenosť a pod Ludvikom XV., vlastne pod ženskou nadvládou maitressy de Pompadour svoj vrchol dosiahla. Šľachta

zväčša podobný život viedla na hradoch svojich, a ľud si mal zkadial zlý príklad vziať. Meno katolicizmu bolo v móde, lež život pohanský; výchova mládeže smutná, a preto aj veľká čiastka odrastlého pokolenia škvrna na spoločnosti ľudskej, z ktorých dozreli čítelia „rozumu“ v páchaní tých najhanobnejších orgií a vrážd. Lež zo samej nemravnosti predsa by to nebolo tak ďaleko prišlo. Pripojilo sa k tomu aj iné hybadlo. Telo sa kojilo oplzlými skutkami a duch sa napájal nemravnými bezbožnými spisami, ktorých pôvodcovia synovia veku svojho boli, a v rozkošach veku svojho chcú založiť blaženost človeka a tak vnútorný hlas utíšiť, vypovedali vojnu náboženstvu a všetkému čo s ním súvisí.

Smutnochrýny vodca a otec moderných blázitelov sveta, Voltair, už od malička bol tak vedený od nezákonného otca svojho, že mohol dakedy dozreť za vodcu války proti všetkému, čo je človeku svätého. V jakom obore učení a vedy vynikal, to mi je neznámo, to mi je však známo, že pod prevládajúcim vplyvom menovaného Abbé Jezovitom sa nepodarilo na pravú cestu, na cestu úprimnosti a ľudomilnosti ho doviesť. Vedel sa on však umelecky pretvarovať a v podlosti svojej z pravdomlumnosti takú karikatúru robil, jakú posiaľ snáď nikto. On vstúpil na to nové pole poesie a urobil ho smutno- a špatnochrýbným svojimi náruživosťmi zbožňujúcimi spisami. Vedel on aj deje klasickej historie na svoje kopyto vybiť, ku pr. „Brutusa,“ do ktorého sa aj jakýsi slovenský syn natolko zalúbil, že nim v akomsi „Tatranovi“ aj slovenský ľud illuminovať chcel. Jeho Henriada Pucelle atď. jako štátu tak aj cirkvi vojnu vypovedaly. Jeho romány sú refrénom jeho života, v tých je on pessimista najväčší. Jako filosof a učenec prírodných vied došiel hany a nie bobkového venca. Jako obrovský duch v ničom neprevýšil iných, ba v pozadí zostal. Jako hlásateľ blaha a šťastia sám ho nenašiel, jak len to nedržíme za to, že v cudzoľnoštvie žijúc z rozumnej morálky posmech robil! Či vlastenec bol? Veď s opovrhnutím hovorí o svojich súrodákoch a o vlasti svojej. Či ľudomil bol? Hrozím sa jeho zločiny a

podlé skutky, jakých sa on oproti druhým dopustil, papiera sveriť. Či ho snáď súveki vážili? Oj nie! Veď sa mu posmechu, potupy, hany a škandalózných pravôt tolko ušlo, jako nikomu. Lež on je otec revolúcie, on náčelník encyklopedistov, on „smutná“ postava v historii francúzskej, a v tom je dostatočná pohnútka pred ním sa poklonkovať, jeho menom sa chlúbiť a ho nasledovať pre mnohých v našom veku, jak v praktičnom živote, tak zvlášť v spisbe, v poesii. No mne Voltair nikdy nebude ideálom, a to ma kojí, že slovenský národ sa tiež neohreje pri plameni bezbožnosti, ktorý blká z diel jeho a jeho nasledovníkov, že sa nepovzbudí a nerozhorlí krmennými ideami z jeho poesie, áno úfam, že jako ja, tak aj súkmenovci moji s opovržením sa od takých spevov odvráta. My nepotrebujeme u nás francúzsky 1792. atď. rok. My nechceme rozum za Boha, vážime si rozum veľký a máme ho aj my dost, ale oltáre naše sa honosia poctou Bohu nebies a nie poctou rozumu v podobe biedneho, opovrhnutia a polutovania hodného ženského tvora.

To je myslím dostatočné k dokázaniu toho, kam vedie spisba vôbec a poesie, čo najmohutnejšie srdca hybadlo zvlášte, bez Boha.

V tom daný základ v tom smer poesie. Moderných philanthropov poesie nenie hodná mena toho.

Básnika robí jeho vznešený vzlet básnikom, a kde toho niet, môžu sa verše strúhať, ale nie básne písať. Sládkovičovu „Marínu“ nie to robí svetochýrnou, že on tu podáva snáď len ideál lásky (?), že on milenicu v mene „Maríny“ zbožňuje (?). Oj nie, keby on len také nečo bol chcel ospievať, aj jakosť aj na kolkosť by bola jeho báseň na malú potvoru zevrkla; bola by snáď mladých junákov v jejich milostných dobrodružstvách oduševnila a k iným dobrodružstvám pohla. Jeho vzlet je o mnoho vyšší; vychádza on z peknej viery, vznesie do najvyššej výšky a objíma celý svet, objíma, líbi svoj rod a síce v citoch a v myšlienkach, ktoré sú v nebesiach doma. Učí, teší, kojí, k nádeji vzbudzuje, a to všetko len tak a preto, že a jako

on to z pravdy božej čerpal. Myšlienky jeho sú „jako tie božie plamene, jako tie kvety na chladnej zemi, jako tie drahé kamene.“ Základ vzletu poetického a s tým aj smer poesie svojej označil nasledovne: „Ktože by písal u nás satiry? Kto by u nás prósu sníval? Kto by tu spieval krvavé chýry? Kto by modly staré vzýval? U nás sa líbi . . . tu sláva sláve dáva úlohu, tu božstvo teší sa v Bohu.“ On v básni svojej pred trón boží sa vznesie. „Boh náš, pred trón tvoj prideme“ a tu čnosti v pekný skladá spev; seba teší, teší ľud, ktorému spieva, lež teší útechou, ktorou sa duch jeho tam hore opojil. Tam hore vysoko je a krydla prosí, aby mohol zletieť do zemských dolín, a nie zášť, lež lásku, nie spor, lež svornosť chce hlásať a hlása, čo by to aj čo stálo: „Obetuj sa len, veď v tom sa snuje všetko, čo človek žítím menuje.“ „Cez búre sveta až ku pokoju, k Bohu cez modly prírody.“ Tak velebne spievať, tak mohutne srdcia pohýnať možno len tomu, kto počul jako: „nebo celým prorocký zvoní v žalmech zbožných Cherubov hlas.“ On ospevuje lásku, lebo: „Bôh náš je láska, a láska jeho v kráse sa svetu zjavila.“ Doby, v ktorých on spieval, bolý preňho „ouvertury vyšších dní viery, pres ktoré k veľkej nebies opery hlasy božské nás uchytia.“ Mal on vždy pred očami peknú starú a vždy novú pravdu: „Odpusť — nemôže ľudská sila prezreť rady Hospodina.“ Jemu nedostatočné, jemu slabé sú sily ľudské; on sa mocou božou vo všetkom kojí a mierni bóle svoje: „kde svet nevládze, zvládze Cherub neba.“

To je opravdivý poet, to je vzor a odlesk slovenskej poesie a slovenského ľudu, ktorý, keď spieva modlí sa, keď sa modlí spieva. To útecha chudobného ľudu pod Tatrou: „Veríte v Boha, aj vo mňa verte!“

tak hlasom ľudským Boh volá, len si poklady ducha soberte, duch mocný peklu odolá.“

To vzor, to smer vyznačený každému a najbližšie slovenskému básnikovi.

To tvoj vzor, mladý básniku, to tvoj smer; v tom smere keď budeš kráčať, dôjdeš k Olympu, a z tej výšky keď zašumí tvoja pieseň, ľud tvoj ju bude rozumieť, ľud tvoj bude v hlučnom chóre s tebou spievať; počuje pieseň tvoju, porozumie jej a srdce jeho sa rozleje pod plameňom citov tvojich. Keď ty zaplačeš, zaplače s tebou; keď ty zaplesáš, rozleje sa i on v radosti. Keď ty vidiac záruku tvojích nádejí u trónu nebies, vďačnosti pieseň zanôtiš, aj ľud tvoj sa vyšvihne s tebou ta hore a úfat bude jako ty. Pieseň tvoja bude nebeský vánok, čo slzu z oka vysuší a zretel jeho k nebies výšinám povznese. Lútosť tvoja obmäkčí hriechom zkamenelé srdce a kajúcnosti slzu vynúti, ktorá uchlácholí a udobrí tvorca nebies a zloží tisíccentovú farchu zo srdca ľudského. Pieseň tvoja zobudí a uspí, poraní a zahojí, obmäkčí a zatvrdí. A to sú túžby srdca smrteľníka. K tým hovor a nie k tomu, čo divo búri v človeku; nauč ho, jako má človek nepriateľské náruživosti krotiť a jako má milovať. Keď pieseň tvoja k tomu aspoň máličko prispeje, neminie ťa veniec odmeny, a chudoba povdačná prisúdi ti hodné miesto v pantheone srdca svojho. Keď tak budeš spievať, budeš spájať a nie dvojiť, budeš stavať a nie boriť, povzneseš všetko hore a neutlačíš nič.

Keď na tej ceste a v tom smere budeš stavať, stávanie tvoje bude mať pevný základ v tradíciach našich, a len ten, čo na tých stáva, kto s tými spojenie neroztrhne, môže na zdar rátať. Tak rád budem spievať s tebou, rád súčiť a tešiť sa s tebou. Zdar ti a božie požehnanie želim!

Listy z Čiech.

Zlatá Praha, v marci 1879.

III.

Skutočne básnická, pekná prosa česká počína rokom 1824. Jan z Hvězdy vydal tu svoje

„Konvalinky,“ veniec novellistických prác, ďalej román „Mastičkár,“ obrazy z doby Juraja Korutánskeho, potom „Jarohněva z Hrádku,“ román z čias panovania slavného Poděbrada,

soka Matiaša Korvína, a vo spisoch týchto veľmi pekne zobrazil vek i myšlienky ním hýbajúce, mravy doby tej, tých starých chrabrých Čechov kališníkov i papežencov na vzájom sa hubiacich, tie kráľovské, pestré turnaje, tých trubadúrov stredoveku s jich dojemnými, sladkými piesňami, lúdenými zo strún baňatých mandolín.

Za ním vystupovali iní nadaní i plodní novellisti a romanopisci, medzi ktorými vyniká zvlášte *Tyl* a *Chocholoušek*. O Tylovi sa právom povedať môže, že naučil ľud český čítať a prebudil v ňom národnú upovedomeľnosť i horlivosť svojimi novellami a románmi, z ktorých dýcha horúce nadšenie za národ, plamenná láska k vlasti, a vôbec všetko, čo budiť môže národnú hrdosť a povedomie. Chocholoušek siahol väčšinou do mohutných dejov juhoslovanských, zobrazil ohnivými farbami veľkolepý zápas hrdinnosti slovanskej s besnými psy Asie, a ohromné tie deje oziažené plameňom vypálených dedín ubohej ráje, potrie-nené krvou tisícich mučedníkov slovanských pod tým čarovným južným nebom, v tej bohatej prírode lialy nadšenie v ztročené srdcia české a budily k práci, k ochraue pred záhubou už-uz na ztrnulý národ sa vahacou, budily k činu starca i šuhaja, ženu i devu.

Jan z Hvězdy i Tyl brali si tedy látky z dejín českých, Chocholoušek väčšinou z dejín juhoslovanských.

Nové romanopisectvo české, počínajúc rokom 1858., má ráz trochu jiný: rozberá väčšinou otázky kultúrne, spoločenské, rodinné, ač krásnych románov historických i tu hojných.

Život ľudu, celý život ten jako sa javí oku našemu so svojimi prednosťami i vadami, s radostmi i útrapami, snahami i osudami líči nám prekrásne blavnia zakladateľka modernej novelly českej, *Karolína Scéttá*, a s ňou nezapomenutelná nám Slovákom *Božena Němcová*, slavík českého národa *Vítězslav Hálek* a český Auerbach *Frant. Pravda*. Do slávnej minulosti českej posvätenou rukou zasíaha *Bohumil Janda* a *Václav Vlček*; rodinný život český pekne líči *Žofia Podlipská*; vír a rej spoločenského života, svetlo i tónu, žiarivé i placho sa mihotajúce zjavy a obrazy

jeho podáva nám velice nadaný *Pfleger-Moravský* a zase *V. Vlček*, redaktor vytečnej „Osvěty“; český genre, duchaplné cestopisy, utešené arabesky i humoresky tvorí predný feuilletonista český, geniálny *Neruda*.

Z mladších a najnovších pracovníkov na poli tomto vynikajú konečne: Šmilovský, Ferd. Schulz, Svatopluk Čech, Jakub Arbes, Beneš-Třebízský, J. J. Stankovský, Štolba, Bozděch, Alois Jirásek, Bohumil Havlasa, Fr. Herites, Otakar Jedlička, Jul. Zeyer a z krásneho pohľavia Lužická a El. Krásnohorská. Mnohých z nich poznáme bližšie pri plodoch v minulom roku vydaných. —

Z belletristických publikácií minulého roku pýtajú na seba pozornosť hlavne zjavy dva: *Čechoce Povídky, arabesky a humoresky* a *Arbesove Romanetta*. Oba sú vyteční znalci toho prádu, tej večnej krútnavy, ktorú menujeme životom, realisti, majúci za podklad líčení svojich vždy život skutočný, opravdivý. A predsa je podstatný rozdiel medzi nimi. Čech líči ľudí, život verne, vážne stránky jeho pochopí geniálne, ale nevyhľadáva jich zúmyslne, líči tónu so svetlom, víchor s pohodou i kludom, a kresby jeho skrývajú vždy krásnu ľudskú myšlienku, vznešený ideál nech už kreslí starého úzerníka lebo bezcharakterného šviháka, klzké parkety palácov alebo mladý život ztratený. Arbes naproti tomu vyberá si zúmyslne chmurné, tmavé stránky života, ľudí podivínov, výstredníkov, a temný ten beh alebo zvláštny charakter líči psychologicky verne, s dôslednosťou až mrazivou. Mnohí dokazovali, že má jakúsi podobnosť s veľkým americkým básnikom Edgarom Allanom Poeom, ktorému je tiež vlastným podobný smer líčenia, než tolko je isté, že pri možnej príbuznosti je Arbes talentom svojím, vyhradne zo seba čerpajúcim, originálnym. Prednosť Čechova pred Arbesom leží mimo jiné tiež v prekrásnej formálnej stránke jeho novell, poetickej, kvetnatej a predsa zase tak stručnej mluve, takže niekoľkými črtami, jednotlivým slovom zobrazí plasticky situáciu, otvorí nám perspektívu do celého deja. Arbesova mluva je suchá, jednoduchá, líčenia jeho niekedy až do únavy rozpradené.

Ďalší pekný, mnohosľubný zjav minulého roku vidíme v „*Povídkach z hor*“ od *Aloisa Jiráka*. Sú to jednoduché obrazy najviac z chýžiek ľudu, dojemné výjavy i nehlučný život tých obyvateľov hôr. Vidíme jich pred sebou skutočných, cítime jich radosť i žiaľ, vidíme i tú prírodu jednoduchými, živými farbami pred zraky nám vykúzenú, a všetko to dojma nás, jako keby sme to sami boli zažili, osoby, dvorce, hory i nivy tie nás prevádzajú sta starí známi. Jirásek je českým Schaumbergom a vedľa Karolíny Světlej najvýtečnejším interpretom prostého českého ľudu.

Za tým púta pozornosť našu básnik „*Václava*“, stúpenec velikanov poľských, *Antal Stašek*. Napísal a vydal prvý svoj román „*Nedokončený obraz*“, látku vyberú si tiež z toho poetického ale vo vášni a zlobe, hrozného ľudu, a vyšperkurujú prvorodenca svojho bohatými darmi ducha mohutného, hlboko mysliaceho. Sentencií, krásnych myšlienok tu vskutku taká hojnosť, že sa niekedy zda, jako by nimi dielo bolo až preplnené. Román ten je prácou v mnohom ohľade dokonatou a po tak skvelom začiatku každý s dychtivosťou čaká ďalšie plody toho bohatého talentu, jako básnika už dávno znaného a oceneného.

A ešte jeden pozorovateľ zablal sa do tých pestrych nív i nízkych chalúpok a pri prvom zanorení sa vyniesol už tolké krásy, že uznaný bol jednoladne za rozhodný novelistický talent. Je to neoceniteľný literárny historik *Ferd. Schulz*. Svojím „*Starým pánom z Domašic*“ vytvoril nám protiobraz ku známejšej „*Babičke*“ zlatej našej Němcovej, krásny, opravdivý, dojmy, tak že každý po prečítaní jeho volá: „Viac, len viac takých.“

„Osvedčená a zaslúžilá romancierka česká, pani *Zofia Podlipská* vydala v „*Libuši*“ matici

zábavy a vědění!“ román „*Příbuzní*“, který vyniká peknou komposicíou, zdarilým líčením osôb i jemnou krajinomalbou a patrí do sboru sociálnych románov českých, ktoré najkrajšie vzdelávali *Pfleger-Moravský* a prítomne *V. Vlček*.

Druhý román tejto spisovateľky, pod záhlavím „*Nalžovský*“, bárs vyniká mnohými reflexiami a širokým psychologickým líčením, je naprosto pochybený v charakteristike, ktorá je nedôsledná a nejasná. Tiež dej je veľmi chudobný a vyznamenáva sa českými pravdepodobnosťami.

J. J. Stankovský napísal román „*Vlastencové z Boudy*“, v ktorom vylíčil pamätnú periodu duševného znovuzrodenia národa českého, prvý záblesk nového života v pobelohorskej tme, stredisko snáh umeleckých v drevenom divadle na Václavskom námestí v Prahe, „*Bouda*“ nazvanom, tú prvú, milú idillickú dobu vlastencov *Thamov*, *Stuny* a jiných, dobu to teresiánsku. Spisovateľ pristúpil k spracovaniu periódy tej s pietou i dobrou snahou, ale celok predsa nenie umelecky zaokrúhleným, dost charakteristickým, vrelým a do hĺbky prepracovaným.

I mladý jeden básnik dramatický, *Ladislav Stroupežnický*, prispel k bohatému počtu laňských českých románov, dielom „*Cavani*“, ktoré, až duchapľne kombinované a hladko prevedené, nechutnou a bezcennou látkou svojou nezoľpovedá požiadavkom diela umeleckého.

Tým by sme boli poukázali tak na hlavnie plody na poli romanopiscťva českého vlni urodenej i zastavíme sa budúce u tých, ktorí majú svoje pôsobenie na doskách, značiach života, svet: obzreť si *Músu* dramatickú, zasvätenú chrámu *Thalie*. J. V.

Literatúra a umenie.

„*Slovenského Letopisu*“ pre históriu, topografiu, archaeologiu a ethnografiu, ktorý rediguje a vydáva pán *Fr. V. Sasínek* v Skalici, vyšiel ročníku III. sošit 1. s nasledujúcim obsahom: Záhadné dejepisné otázky. (Úvod. 1. Kde bolo sídlo kráľov veľkomoravských? 2. Kde bolo sídlo sv. Methoda a suffraganov? 3. Synovia Svato-pluka I. 4. Kde zahynul Mojmir II.? 5. Roz-

chytanie moravskej državy. 6. O smrti Svato-pluka II. 7. Morava a Slovensko po páde Veľmoravy.) Turci na Slovensku r. 1599. Nové Zámky. K počtu Slovákov v Uhorsku. Pamiatky Mesta Brodu Uherského (1724). Z Uhorsko-Brodskej kroniky. Cechovnie listiny. K dejepisu hradov (Lietava. Považská Bystrica. Svätý Benedik. Lykava. Lednica. Diósgyőr. Sásov. Pápa. Sečany.

Sklabina. Zvolen. Blatnica. Bojnice.) Výsadné listiny. Coborovské listiny. K dejepisu snemov. Inventaria. Závetné listiny. Drobnosti. Vseličo. — Ako vidno, je „Slovenský Letopis“ nielen zájímavý svojím obsahom, ale má veľkú cenu i pre históriu Uhorska vôbec a Slovenska menovite. Listiny, ktoré sú v tomto sošite uverejnené a z ktorých jasne vysvitá, že slovenská mluva užívaná bola v úrade, v domoch magnátskych a na hradoch, pochodia z čiastky až z 15. a 16. storočia. My sme zajiste veľkou povďačnosťou zaviazaní pánu Sasinkovi, že opäť dal sa do trudnej, namáhavej a nákladnej práce vydávania „Slovenského Letopisu,“ a povinnosťou slovenského obecnstva je všemožne ho v tom podporovať hojným predplácaním. Predplatná cena obnáša na celý rok 3 zl., pre chudobných učiteľov a žiakov 2 zl.

„Slovanský Almanah“ už vyšiel. Tlačený je u Mechitaristov vo Viedni a k dostaniu u vydavateľa Radivoja Poznika vo Viedni (VIII., Florianigasse 17) za 1 zl. 60 kr. Str. 393. Na konci je obrázec slovanskej azbuky. Práce uverejnené sú v ruskej, maloruskej, českej, slovenskej, slovinskej, hrvatskej, srbskej a bulharskej reči, a v sozname predplatiteľov zastúpené sú všetky slovenské kraje. Poliaci i tu spáchali vari už dedičný hriech, že sa ani v tomto čisto literárnom podniku nesúčastnili. V slovenskom oddiele majú básne: Hviezdoslav, Graichman, Ján Cimrák, M. Klimo, S. B. Hroboň, Kolman Banský, S. K. Tisovský; poučné články: Dr. Iv. Br. Zoch a E. † P. Vo všeobecnosti môžeme povedať, že slovenský oddiel smelo stavia sa ku boku ostatným. Ohľadom soznamu predplatiteľov dovolujeme si v záujme samého podniku poznamenať, že dali by sa snáď na budúce veci tak usporiadať, aby „Slovanský Almanah“ mohol vykázat aspoň trikrát tolko predplatiteľov, ač v tomto ohľade Slovensko jedno z prednejších miest zaujíma. — „Slovanský Almanah“ je v celku obsahu veľice rozmanitého a zájímavého a ako srdečne vítame ho sfa nový radostný zjav na poli vzájomnosti národov slovanských a jich duševného života, tak prajeme mu mnoho zdaru aj na budúce, presvedčení súc, že je to jedna z oných praktických ciest, na ktorých možné je

bližšie poznanie sa, prečo aj čo najsnaznejšie odporúčame ho nášmu slovenskému obecnstvu.

„Gränze“ slovanské slovo. My to síce už dávno vieme, ale nové je to, že to Nemci uznali. Dr. Beyersdorf uverejnil pod názvom „Slavische Streifen“ zájímavé pojednávanie o tom slove v časopise „Baltische Studien.“ „Granica“ vyznamenávalo u starých Slavianov pravidelný priamohran z dreva vystavený s ostrými hranami. (Staroslaviansky grany = angulus, grany, hrany = Kanten). Tieto rovné čiary braly sa potom v prenesenom smysle slova jako hranice, deliace jedno územie od druhého, a slovo to prešlo jako Graniz, Graintze, Graenze do nemčiny, a vytislo gothické „marka“ celkom z úžitku. A tak sa má toto slovo písať „Gränze“ a nie jako niektorí cheeli „Grenze.“

V Petrohrade vydáva sa veľký naučný slovník pod názvom: „Russkij encyklopedický slovar“, ktorý nezadlho bude ukončený. Veľkolepé toto dielo stojí 60 rublov. Pracujú na ňom tie najvýtečnejšie spisovateľské sily ruského národa. Slaviansky oddiel rediguje Vladimír J. Lamansky, jehož samé meno už je zárukou o výbornosti oddielu. Medzi početnými spisovateľmi, ktorí sa od rokov už trudia na monumentálnom tomto diele pripomíname len nasledujúcich: J. N. Berezin, professor petrohradskej university; N. A. Popov, professor moskevskej university; P. P. Semenov; P. J. Lereh; A. E. Slankevič; A. N. Beketov (slávny prírodozpytec); L. L. Kirpicev; A. J. Mendeliev atď.

Hoja Ďunda — gyöngye. Kto by neznal slovenskú pesničku, ešte z predhistorických čias „Hoja Ďunda hoja, poslala nás kráľovná, hoja Ďunda hoja!“ Ďalej: „zlaté mosty stavati.“ — Maďari z obce Tápé, ktorá je teraz povodňou zničená, spievajú vraj túto pieseň takto:

„Mé küdött urasszony?
Haja gyöngye, gyöngye!
Aranyhidat csinányi
Haja gyöngye, gyöngye...“ atď.

O chvíľu povedia nám že sme my našu Ďundu — od Maďarov prevzali.

OBSAH: Pastieri. Hviezdoslav. — Orol selejský. Historická povest. (Pokračovanie.) — Orlom tatranským. Janko Alexander. — Tri kabanosky. Od Vajanského. — Zmyja. Román básnický od Slováckeho. (Pokračovanie.) — Starý mládenec. Podáva Samo Samovič. (Dokončenie.) — Zial junáka. Dumka. Bohuznámy. — Vlkodlak. Samo Samovič. — Tak s klavirom ako bez neho. Polyt. — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnosť kroz prírodu. — Mladému básnikovi. (Dokončenie.) † — Listy z Čiech. J. V. — Literatúra a umenie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — „Orol“ vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na štvorke.

Tlačou knihtačiarkeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine.